

UDK 378.112:378.096::2(497.5 Zagreb)Šagi-Bunić T.J.

Primljeno: 2. 2. 2015.

Prihvaćeno: 25. 3. 2015.

Izvorni znanstveni rad

DEKANSKA SLUŽBA T. J. ŠAGI-BUNIĆA U SVEUČILIŠNOM, DRUŠTVENOM I CRKVENOM KONTEKSTU

Anto BARIŠIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb

anto@kapucini.hr

Sažetak

Autor u radu na temelju dosad neistraženih i izvornih arhivskih dokumenata istražuje, prikazuje i osvjetljava položaj i ulogu dekana Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Tomislava Janka Šagi-Bunića, koju je imao tijekom osam dekanskih mandata na razini Fakulteta, a dijelom i na razini Crkve, Sveučilišta i društva te njihova međuodnosa. Rad je podijeljen u nekoliko međusobno povezanih cjelina unutar kojih su sustavno obrađeni pojedini dekanski mandati preko kojih pratimo aktivnosti i djelovanje dekana Šagi-Bunića na Fakultetu i izvan njega. Nekoć koncilski perit na Drugome vatikanskom koncilu profesor Šagi-Bunić kao dekan pokazuje izrazitu koncilsku, dijalošku osjetljivost, otvorenost i raspoloživost kako unutar konzervativnih tako i unutar progresivnih strujanja na Fakultetu, u društvu i Crkvi. Autor u radu dolazi do zaključka da je dekan Šagi-Bunić bio uvijek vođen načelom dijaloga koji je bio neophodan, osobito u ponekad veoma složenim i zamršnim odnosima unutar Fakulteta (ostavke i upravna kriza) te u odnosu Fakulteta prema Sveučilištu (distanca i reintegracija).

Ključne riječi: Tomislav Janko Šagi-Bunić, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, profesor, dekan, Sveučilište, Crkva, društvo.

Uvod

Ova se studija bavi istraživanjem i prikazivanjem službe dekana prof. dr. sc. Tomislava Janka Šagi-Bunića i njezina svrha jest osvjetliti položaj, važnost i ulogu koju je imao na Katoličkome bogoslovnom fakultetu (dalje: KBF) tijekom svojega osmogodišnjeg dekanovanja u drugoj polovici XX. stoljeća, a onda dijelom i na razini mjesne Crkve, Sveučilišta i društva. U tom smislu na

temelju izvornih arhivskih dokumenata pokazat ćemo kako se dekan Šagi-Bunić odnosio prema naslijeđenim poteškoćama u kojima se nalazio Fakultet te prema onima koje su nastajale na Fakultetu dok je on bio na njegovu čelu. Osim toga, cilj nam je na temelju istih dokumenata pokazati i to kako je profesor Šagi-Bunić za vrijeme svoje dekanske službe, paralelno uz druge odgovorne crkvene službe i na temelju svoje šire prepoznatljivosti i angažiranosti u društvu, potvrđivao, održavao, učvršćivao i usmjeravao život fakultetske zajednice brinući se, među ostalim, i za njezin najviši znanstveni nivo.

Šagi-Bunićevo djelovanje na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu započelo je u ljetnom semestru 1953. godine, kada je počeo predavati kao honorarni nastavnik i volonter, ispočetka bez ikakve novčane naknade budući da je Fakultet u veljači 1952. godine nezakonitim činom tadašnje hrvatske Vlade bio isključen iz Zagrebačkog sveučilišta. Međutim, kontinuirana i trajna povezanost Fakulteta sa Sveučilištem otada pa sve do ponovnog uključanja održavala se simbolično preko rektorskog lanca Zagrebačkog sveučilišta, kojim je Fakultet uvijek podjeljivao diplome ili, pak, preko pokojega prigodnog susreta rektora i dekana, bilo službenoga bilo neslužbenoga. Razdoblje Šagi-Bunićevega djelovanja na Fakultetu seže sve do 1993. godine, kada je po sili zakona bio umirovljen. Ali i poslije umirovljenja ostao je prisutan na Fakultetu do smrti kao honorarni profesor.

Na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu predavao je jedno vrijeme gotovo sve predmete, osim Kanonskog prava. Međutim, njegova najuža specijalnost bila je Patrologija, proučavanje bogate baštine crkvenih učitelja prvog tisućljeća života Crkve. Fakultetsko vijeće je na svojoj VI. redovitoj sjednici 24. svibnja 1967. godine izabralo Šagi-Bunića za redovitog profesora pri Katedri patrologije i povijesti dogmi.¹ Prema *Statutu Fakulteta* iz 1974. godine katedra je promijenila naziv i od tada se zove Povijest kršćanske literature i kršćanskog nauka. Kasnije je postao pročelnik spomenute katedre i ostao na njezinu čelu sve do umirovljenja.²

Tijekom svojega sveukupnog djelovanja na Fakultetu profesor Šagi-Bunić bio je kandidat za dekana sveukupno deset puta, a od toga broja za dekana je bio izabran devet puta. Prema nama dosad dostupnim podacima

¹ Usp. Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, *Curriculum vitae studiorum et operum*, 1979., 5, u: OATJŠB, gdje stoji da je »za redovitog profesora promaknut zaključkom Vijeća od 24. V. 1967. i imenovan dekretom Velikog kancelara od 9. I. (br. 1/K/68)«.

² Za pročelnika Katedre izabran je na sjednici Fakultetskog vijeća 27. VI. 1962. godine, dekretom br. 241/1962 od 5. VII. 1962. godine. Usp. Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, *Curriculum vitae studiorum et operum*, 5.

riječ je o rekordu. U čitavoj dosadašnjoj povijesti KBF-a, od samih početka dok je bio dio Zagrebačkog sveučilišta koje je kao takvo i formalno bilo organizirano, 1874. godine, Šagi-Bunić je dosada jedini profesor koji je devet puta bio izabran za dekana. Međutim, službu dekana nije obnašao devet puta nego osam, odrekavši se jedanput dekanske službe u ak. god. 1979./1980. »radi dobra Crkve i Fakulteta« na molbu velikog kancelara Fakulteta Franje Kuhačića. Toliki broj dekanskih mandata još je jedino obnašao profesor i kanonik Janko Oberški. Osim toga, dekan Šagi-Bunić s Oberškim dijeli drugo mjesto kao profesor u dosadašnjoj povijesti Fakulteta koji je u tako visokoj dobi, u 70. godini života, još uvijek obnašao službu dekana. Profesor Celestin Tomić, konventualac, u tom je pogledu na prvom mjestu kao onaj koji je dekan Fakulteta bio i u 71. godini života. Godine Šagi-Bunićeve dekanske službe redom su ove: 1969./1970., 1970./1971., 1974./1975., 1975./1976., 1976./1977., 1977./1978., 1990./1991., 1991./1992.

Profesor Šagi-Bunić kao redovnik i prezbiter iz reda Manje braće kapucina riječju, pisanjem i nastupima bio je prisutan gotovo posvuda u životu Crkve u Hrvatskoj i šire, u životu Fakulteta i u kulturno-društvenom djelovanju. Zbog nemogućnosti da u ovakvom radu objedinimo i saberemo njegovu »sveprisutnost«, »razasutost« i širinu, uvijek postoji određena vjerojatnost da nam u našem istraživanju i prikazu pokoji detalj promakne. Ali to može imati i pozitivnu stranu u smislu da bude poziv na daljnje istraživanje. Ova istraživačka studija temelji se na izvornim dokumentima koji se nalaze u Arhivu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (dalje: AKBFGZ) i Osobnom arhivu Tomislava Janka Šagi-Bunića (dalje: OATJŠB).³

1. Koncilski perit na čelu Fakulteta

Kroz čitavo razdoblje od 1952. do 1991. godine svi dekani Fakulteta suočavali su se s nekoliko velikih poteškoća: 1. Fakultet je ondašnja hrvatska Vlada nezakonito isključila iz sveučilišne zajednice; 2. posljedica toga jest ta da Fakultet nije imao nikakvu materijalnu pomoć tadašnje države; 3. Fakultet je bio podstanar, odnosno nije imao svoju vlastitu zgradu. Tim poteškoćama pridodajmo i jedan novi izazov: kako utjeloviti i oživotvoriti novi koncilski duh i mentalitet u svakodnevnu praksu kako na unutarnjem tako i na vanjskom planu fakultetskog djelovanja. Poslijekoncilski Crkva u Hrvatskoj i u drugim

³ Arhiv je smješten u samostanu Sv. Mihaela kod Manje braće kapucina u zagrebačkoj Donjoj Dubravi.

dijelovima hrvatskog jezičnog područja nalazila se u vrlo nepovoljnom društvenom položaju imajući nasuprot sebe ateističko-komunističku totalitarnu ideologiju. Ta činjenica na osobit je način uvjetovala i određivala ritam koncilске obnove Crkve ovdje na našim prostorima osobito kad se radilo o vrlo osjetljivim temama ekumenizma i dijaloga što nije moglo mimoći ni rad Fakulteta. Upravo će tim temama mnogo pridonijeti buđenje »katoličke štampe takoreći iz stanja nule«⁴. A i katolička štampa,⁵ u kojoj je redovito o koncilskoj tematici pisao profesor Šagi-Bunić osobito u *Glasi Koncila* i *Kani*, među ostalim, dovođit će do različitih diskusija pa je razdoblje prvih šest Šagi-Bunićevih dekanških mandata bilo izrazito dinamično kako na Fakultetu, tako i u Crkvi i u društvu. Nešto od toga ćemo i prikazati u ovom radu.

U poslijekoncilskoj Crkvi u Hrvatskoj postojale su dvije struje: »konzervativci i naprednjaci«⁶, koji su svaki na svoj način tumačili i određivali snagu i ritam oživotvorenja i provođenja smjernica Drugoga vatikanskog koncila u svim porama kršćanskog života. Podjela na progresiste i tradicionaliste spada već u normalnu pojavu koja je vidljiva nakon svakog koncila u sveukupnoj povijesti Crkve. Dekan Šagi-Bunić je u Crkvi i široj javnosti, kako u Hrvatskoj tako i izvan nje, bio prepoznat kao »progresist« ili »naprednjak«. Nema sumnje da je na takvu percepciju šire, osobito upućenije crkvene i društvene javnosti utjecala dijelom i činjenica što je Šagi-Bunić na Drugom vatikanskom

⁴ Ante BADURINA, Urednik Glasa Koncila o katoličkoj štampi u Hrvatskoj, u: *Spectrum*, 2 (1968.) 1, 121. Glavni urednik bio je Vladimir Pavlinić, a radi se o izvadcima njegova predavanja održanog u dvorani Vijenac dana 8. svibnja 1968. godine.

⁵ O stanju kakvo je vladalo u katoličkoj štampi prvih poslijekoncilskih godina na hrvatskome jezičnom području vidi Čekadin apologetsko-kritički osvrt na pisanje *Glasa Koncila*, čija je naklada jedno vrijeme iznosila 150 000 primjeraka i na druge edicije (*Sveske* i sva izdanja Kršćanske sadašnjosti), koje su mu idejno i organizacijski blizu vidi Čedomil ČEKADA, *Proigrana šansa – »Fenomen Glasa Koncila« u svjetlu činjenica i dokumenata*, Đakovo, 1971. O različitim poimanjima Koncila i »različitim gotovo suprotstavljenim časopisima«, vidi Ivan GOLUB, *Običan čovjek*, Zagreb, 2014., 556.

⁶ Wilhelm KEILBACH, Zabrinjava me podjela na konzervativce i naprednjake, u: *Spectrum*, 4 (1970.) 1, 48. O tome kakve su sve podjele i zbog čega postojale u poslijekoncilskoj Crkvi u Hrvatskoj i šire kako ih je vidio Čekada, dovoljno je jasno iz njegova uvodnog slova u kojem govori o »polarizaciji na katoličku desnicu i katoličku ljevicu, na 'progresiste' i 'tradicionaliste', 'integriste', 'legaliste', 'konzervativce'«. Sve te polarizacije i napetosti nastajale su tijekom izgradnje novoga poslijekoncilskog dijaloškog mentaliteta kako unutar Crkve u odnosima biskup – prezbyter, prezbyter – vjernici laici, crkveno učiteljstvo i teolozi, itd. tako i prema dijaloškom držanju mjesne Crkve prema tadašnjoj državi. Usp. Čedomil ČEKADA, *Proigrana šansa – »Fenomen Glasa Koncila« u svjetlu činjenica i dokumenata*, 5. O akutnom sukobu staroga i novoga u svijetu i Crkvi, o tradicionalistima i progresistima vidi u: Stanko WEISSGERBER, Zar stari u Novoj godini, u: *Vjesnik Đakovačke biskupije*, 24 (1971.) 1, 3. O napetostima unutar odnosa teolozi – biskupi vidi u: Dr. Č. Č., Teolozi ili biskupi? (Profesorski »paramagisterium« u Crkvi), u: *Vjesnik Đakovačke biskupije*, 24 (1971.) 11, 196–198.

koncilu (1962. – 1965.) bio koncilski perit (teolog stručnjak) zagrebačkog nadbiskupa, kasnije kardinala i predstojnika Kongregacije za nauk vjere, Franje Šepera. Nećemo pogriješiti ako kažemo da je upravo ta činjenica također bitno utjecala i na to da svoju dekansku službu shvati upravo u koncilskom duhu.

1.1. Prvi dekanski mandat u sjeni studentskih nemira i Hrvatskog proljeća 1969./1970.

Prema tada važećem Statutu Fakulteta, dekana se biralo svake godine. Prvi izbor za dekana uslijedio je godinu dana nakon njegova izbora za redovitog profesora. Na I. izvanrednoj sjednici Fakultetskog vijeća održanoj 25. lipnja 1969. godine »izabran je za dekana dr. Tomislav Šagi-Bunić«⁷ za ak. god. 1969./1970. U trenutku dok je Šagi-Bunić bio izabran za dekana KBF-a on je na razini lokalne i ali i opće Crkve već vrlo dobro poznat, uvažen i priznat teološki autoritet osobito na području kalcedonske kristologije.⁸ Svojim poznavanjem povijesti kristologije ostavio je osobit dojam na današnjeg papu emeritusa Benedikta XVI.⁹ Uvažen i prepoznat kulturni i javni djelatnik bio je i kad je riječ o aktualnoj domaćoj društvenoj sceni i događanjima u njoj.¹⁰ U prilog njegovoj domaćoj društvenoj i kulturnoj angažiranosti i prepoznatljivosti pripomenimo nekoliko značajnih podataka iz toga razdoblja.

Profesor Šagi-Bunić na poziv akademika i kasnijeg rektora Zagrebačkog sveučilišta Ivana Supeka aktivno se uključuje u rad novoutemeljenog časopisa za sintezu znanosti, umjetnosti i društvene prakse *Encyclopaedia moderna* (dalje: EM). Časopis je izdavao Institut za filozofiju znanosti i mir Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (dalje: JAZU), a glavni i odgovorni urednik je, kao i jedan od inicijatora njegova pokretanja, bio upravo akademik Supek. Profesor Šagi-Bunić već od drugog broja časopisa (prvi broj izišao je u rujnu 1966. godine) sudjeluje prilogom,¹¹ a od trećeg i četvrtog broja (dvobroj) akademik

⁷ Zapisnik I. izvanredne sjednice fakultetskog Vijeća Rt. Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 25. lipnja 1969., 1, u: AKBFZG.

⁸ O njegovu doprinosu na tom području vidi pojedina mišljenja međunarodnih recenzija donesenih u: Anto BARIŠIĆ, *Kristološki teandrizam u misli i djelu Tomislava Janka Šagi-Bunića*, Zagreb, 2012., 194–210.

⁹ »Aber dann hat mich natürlich besonders seine Kompetenz in der Geschichte der Christologie beeindruckt«, Pismo pape emeritusa Benedikta XVI. upućeno dr. sc. Anti Barišiću OFMCap., 30. XII. 2014., u: OATJŠB.

¹⁰ Usp. Jure JURAS, Tomislav Janko Šagi-Bunić: Ali drugog puta nema, u: *Encyclopaedia moderna*, 4 (1969.) 10, 125. Juras na sljedećoj stranici knjigu označava kao onu koja je »puna novih vidika, puna svježine, svjetla i zraka«.

¹¹ Usp. Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Ekumensko vijeće Crkava – iskustvo i htijenje, u: *Encyclopaedia moderna*, 2 (1967.) 2, 144–150. To je izdanje EM međunarodno i izlazilo je tri puta godišnje, za razliku od jugoslavenskog, koje je izlazilo pet puta godišnje.

Supek ga kao »štovanog druga i člana Savjeta časopisa 'Encyclopaedia moderna' pismeno poziva na skupštinu članova spomenutog časopisa, i na prvi plenarni sastanak Jugoslavenskog pagvaškog saveza toplo mu preporučujući da lično dođe i da u radu uzme aktivno učešće«¹². Kad nekoliko godina kasnije jedan broj EM bude zabranjen, »upirat će se prstom na sastav izdavačkog savjeta EM u kojem zajedno sjede teolozi i članovi najviših političkih tijela«¹³.

Nadalje, Hrvatska književna revija za suvremene probleme *Razlog*, koju je izdavao Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu, uputila je 1968. godine anketno pitanje na adrese svih tada poznatih javnih, političkih i kulturnih djelatnika u Hrvatskoj, a anketa se bavila problemom studentskih nemira na Zagrebačkom sveučilištu iste godine. Na listi onih kojima je anketno pitanje bilo postavljeno pronalazimo 141 ime. Među imenima, da spomenemo samo neka od njih, nalaze se: Miroslav Krleža, Ivan Supek i Franjo Tuđman i tri imena iz crkvenog kruga: Josip Turčinović, Tomislav Šagi-Bunić i Mijo Škvorc.¹⁴ To nam može biti dovoljan orijentacijski podatak da zaključimo kako je profesor Šagi-Bunić prije svojega prvog dekanskog mandata bio i kasnije ostao upoznat sa svim važnim i utjecajnim intelektualcima hrvatskog društva. Profesor Šagi-Bunić je svojim dotadašnjim teološkim radom svratio pozornost pojedinih intelektualaca izvan i unutar Crkve.¹⁵ Na poziv profesora Branka Bošnjaka bio jedan od profesora KBF-a koji je održao predavanje na poslijediplomskom studiju religije i ateizma na Filozofskom fakultetu Sveučilištu u Zagrebu.¹⁶ Prema Ćimiću upravo je zasluga T. J. Šagi-Bunića »i ostalih avangardnih teologa okupljenih oko KBF-a i Centra 'Kršćanska sadašnjost' u Zagrebu (dr. Vjekoslav Bajsić, dr.

¹² Ivan SUPEK, Poziv na skupštinu članova Savjeta časopisa »Encyclopaedia moderna«, EM-082, od 8. VI. 1967., u: OATJŠB. Jugoslavenska pagvaška grupa (savez), čiji je predsjednik bio akademik Supek, bila je dio međunarodne mirotnorne organizacije čiji je cilj bio otklanjanje opasne prijetnje nuklearne svjetske katastrofe. Šagi-Bunić je već u siječnju 1968. godine član Odbora Hrvatske pagvaške grupe i doživotno je ostao njezinim članom.

¹³ Dražen VUKOV-COLIĆ, »Politički skandal« i »društvena meteorologija«, u: *Vjesnik*, 10. i 11. XI. 1974., 3.

¹⁴ Usp. dopis i anketna pitanja u: OATJŠB.

¹⁵ Usp. Četiri pogleda na teološko djelo Tomislava Janka Šagi-Bunića: Esad ĆIMIĆ, Ali drugog puta nema (133–138); Marko ORŠOLIĆ, Šagi-Bunićevo otvaranje kršćanstva (138–143); Boris VUŠKOVIĆ, Kamo smjera »drugi put« T. Šagi-Bunića (143–152) i Ivica MLIVONČIĆ, Katolički svećenik danas (152–160), u: *Pogledi. Časopis za društvena pitanja*, 2 (1971.) 6, 133–160.

¹⁶ Vidi vijest o tome predavanju: Teolozi govore o seminaru za postdiplomski studij religije i ateizma pri Sveučilištu u Zagrebu, u: *Glas Koncila*, 19. IV. 1970., 9. Profesor Šagi-Bunić kasnije će biti član Vijeća postdiplomskog studija Sociologije religije pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na Odsjeku za sociologiju. Vidi dopis spomenutog odsjeka od 5. IX. 1984., u: OATJŠB.

Josip Turčinović i drugi) što je domaća teološka misao dosegla, a u nekim točkama i nadmašila, evropsku teološku misao«¹⁷.

Profesor Šagi-Bunić je već odmah po završetku Koncila na razni opće Crkve bio prisutan kao jedan od prvih članova Papinskog vijeća za nevjernike (1966. – 1973.), konzultor rimskog Tajništva za jedinstvo kršćana (1968. – 1973.). Na razni, pak, lokalne Crkve na različite načine sudjeluje u radu Biskupske konferencije Jugoslavije (dalje: BKJ), a na osobit način tako što je od njezina osnutka bio član Doktrinarne komisije i Komisije za nauk vjere, koje su djelovale unutar BKJ. Od 1966. godine bio je glavni urednik časopisa *Svesci*, časopisa koji intelektualce izvan Crkve »ugodno iznenađuje sve većom svojom kulturnom ulogom«¹⁸. Pojavljivanje *Svezaka* u to vrijeme »predstavljalo je prvi značajniji prodor teološke misli i suvremene crkvene problematike u krugove intelektualaca laika. Zainteresirali su i pripadnike drugih ideologija«¹⁹. Baš u godini njegova prvoga dekanskog mandata izlazi knjiga sabranih članaka objavljenih u crkvenom tisku o koncilskoj tematici kod nas pod naslovom *Ali drugog puta nema*. U ocjeni te knjige Jure Juras piše »da se njena važnost mogla naslutiti i iz činjenice što je i zagrebački dnevni list 'Vjesnik' o njoj donio opširnu recenziju Zvonimira Lisinskog čime je tematika domaće teološke literature po prvi puta tretirana na javnoj kulturnoj sceni bez ikakve diskriminacije«²⁰. O toj knjizi dekana Šagi-Bunića vrlo pozitivno se izrazio i tadašnji predsjednik Komisije za vjerska pitanja Izvršnog odbora Sabora SR Hrvatske Zlatko Frid kojemu se ona »vrlo sviđa«²¹.

U kontekstu društvene i crkvene angažiranosti nadovezuje se još i služba dekana, a na službu, pak, dekana iste godine i članstvo profesora Šagi-Bunića u prvoj papinskoj Međunarodnoj teološkoj komisiji na mandat od pet godina. U tijeku tog mandata u Komisiji u jednom trenutku je podnio i ostavku, ali mu nije uvažena. Nisu nam dosad poznati točni razlozi te ostavke. Tako se dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta našao i u društvu tada najistaknutijih katoličkih teologa svijeta: Karla Rahnera, H. Ursa von Balthasara, Yvesa Congara, Josepha Ratzingera, Henrija de Lubaca i drugih. Osim toga bio je i u potkomisiji za jedinstvo vjere i teološki pluralizam na čijem je čelu bio Joseph Ratzinger, kasnije papa imenom Benedikt XVI.

¹⁷ Četiri pogleda na teološko djelo Tomislava Šagi-Bunića: Esad ĆIMIĆ, *Ali drugog puta nema*, 133–134.

¹⁸ Jure JURAS, Tomislav Janko Šagi-Bunić: *Ali drugog puta nema*, 124.

¹⁹ Usp. Ante BADURINA, Urednik Glasa Koncila o katoličkoj štampi u Hrvatskoj, 128–129.

²⁰ Jure JURAS, Tomislav Janko Šagi-Bunić: *Ali drugog puta nema*, 124.

²¹ Zlatko FRID, Dijalog je neophodan, u: *Spectrum*, 4 (1970.) 1, 58. Intervju sa Zlatkom Fridom vodio je Mijo Gabrić.

U prvom mandatu dekanske službe 1969. godine Šagi-Bunića je zapala dužnost da sa suradnicima organizira i koordinira proslavu 300. godišnjice postojanja Katoličkoga bogoslovnog fakulteta.²² Katolički bogoslovni fakultet je tada bio jedini teološki fakultet za čitavo hrvatsko jezično područje. Uz najviše crkvene vlasti i uzvanike, na čelu s velikim kancelarom Fakulteta Franjom Kuharićem, bio je prisutan i tadašnji rektor Zagrebačkog sveučilišta Ivan Supek koji je održao kratki govor, te predsjednik JAZU-a Grga Novak. Dekan Šagi-Bunić prisutnima je podnio referat o djelovanju Fakulteta kroz njegovu dotadašnju tristogodišnju povijest, a »referat je bio primljen s oduševljenjem i popraćen dugim aplauzom«²³. U zapisniku s proslave pronalazimo podatak da je na Fakultetu akademske 1969./1970. godine bilo upisano »412 slušača, na Katehetskom institutu 100, na Institutu za crkvenu glazbu 49, a na Institutu za teološku kulturu laika 95 slušača«²⁴. Većina studenata, za razliku od danas, tada su bili svećenički kandidati, pokoja časna sestra,²⁵ rijetko koji vjernik laik. Vijest o događaju proslave visoke obljetnice Fakulteta prenijeli su i mediji: televizija i novine. U kontekstu proslave u priopćenju za tisak koje je dao Fakultet stoji da »Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu odustaje od plana proslave 300-godišnjice početaka svoga ustanovljenja zbog katastrofalnog potresa u Banja Luci i okolici. [...] Sumu od milijun starih dinara predao je dekan fakulteta 1. studenog predsjedniku Odbora za pomoć stradalima...«²⁶ Odustalo se od prvotnog i šire zamišljenog plana proslave unutar kojeg je bio planiran dolazak kardinala i predstojnika Kongregacije za nauk vjere Franje Šepera i predstojnika Kongregacije za katolički odgoj kardinala Gabriela Marie Garronea.

Unutar prvoga dekanskog mandata spomenimo što je još živo zaokupljalo dekana Šagi-Bunića, kao i neke dekane prije i poslije njega, a osobito njegova predšasnika Jordana Kuničića, dominikanca: planovi o gradnji fakul-

²² Širu vijest o proslavi vidi u: Alojzije HOBLAJ, Proslavili smo 300-obljetnicu početka bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, u: *Spectrum*, 4 (1970.) 1, 72–81. Iste je godine i Zagrebačko sveučilište slavilo 300 godina svojeg postojanja. Na slavlje je bio pozvan i dekan Šagi-Bunić upisavši se u Knjigu dojmova. O tom sudjelovanju Šagi-Bunić govori kasnije u radio emisiji Omladinskog radija 101 iz Zagreba pod naslovom: Gdje je mjesto Katoličko bogoslovnog fakultetu i Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u okviru Zagrebačkog sveučilišta. Usp. *Aktualnosti Kršćanske sadašnjosti*, 22. VI. 1990., prilog 1, 15 (dalje: AKSA).

²³ Usp. Zapisnik svečane sjednice Fakulteta održane 9. studenoga 1969. prigodom 300-godišnjice Fakulteta, 2, u: AKBGZG.

²⁴ *Isto*, 7.

²⁵ Vrata Fakulteta ponovno su bila otvorena redovnicama 1969. godine. Vijest o tome vidi u: *Spectrum*, 3 (1969.) 2, 93.

²⁶ Zapisnik svečane sjednice Fakulteta održane 9. studenoga 1969. prigodom 300-godišnjice Fakulteta, Prilog br. 5, Komunikacije za tisak: Bogoslovni fakultet suzuje svoju proslavu i novce daje za postradale od potresa, br. 284/69, u: AKBFGZG.

tetske zgrade. Ti su planovi stari gotovo kao i sam Fakultet, koji je od samih početaka bio podstanar u zgradi Nadbiskupijskoga bogoslovnog sjemeništa na Kaptolu, i u godini 1970. bili su Šagi-Buniću među prioritetima. Na sjednici Izvanrednog vijeća 5. prosinca 1970. godine podnio je izvještaj o gradnji zgrade Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Na samom početku Izvještaja stoji: »Nova zgrada Fakulteta gradit će se na Šalati.«²⁷ Iz izvještaja dekana Šagi-Bunića jasno proizlazi da su svi pripremni radovi već bili gotovi, čak i sva financijska sredstva osigurana, i da »bi do gradnje moglo doći tijekom slijedeće građanske godine 1971.«²⁸ S druge strane na razini Sveučilišta i nekako paralelno s planovima o gradnji nove zgrade Fakulteta krajem 1970. dolazi opet do studentskih nemira, koji će se svom žestinom i intenzitetom očitovati tijekom sljedeće godine u nacionalnom pokretu zvanom Hrvatsko proljeće. Na tu aktualnu društveno-političku problematiku u Hrvatskoj dekan odgovara knjigom *Crkva i Domovina* (1970.). Ovdje samo podsjećamo da je dekan Šagi-Bunić u srpnju 1970. godine zajedno s profesorom Josipom Turčinovićem stradao, vozeći se taksijem, u automobilskoj nesreći pri čemu su »zadobili potres mozga te će morati mirovati nekoliko tjedana«²⁹.

Vežu Fakulteta sa Sveučilištem a onda i s najnovijim društvenim zbivanjima tijekom prvoga Šagi-Bunićeva mandata možemo pratiti preko tzv. »slučaja Čičak«. U prosincu 1970. godine Ivan Zvonimir Čičak, apsolvent na Institutu za teološku kulturu laika pri Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu bio je, suprotno svim očekivanjima, neočekivano izabran studentom prorektorom Zagrebačkog sveučilišta. Njegov legitimni izbor »bio je tema određenih političkih i medijskih optužbi na njegov račun zbog njegove povezanosti s Crkvom«³⁰. O tom izboru izvijestilo je i političko glasilo *Vjesnik u srijedu* (dalje: VUS), čijoj je redakciji dekan Šagi-Bunić uputio protestno pismo zbog neprimjerenog pisanja o »slučaju Čičak«.³¹ VUS dekanovo pismo nije htio objaviti ali ga je objavio *Studentski list*. Čičak je zbog izbora bio meta napada brojnih studentskih organizacija koje su ga etiketirale kleronacionalistom.³²

²⁷ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Izvještaj o gradnji zgrade Kat. bogoslovnog fakulteta u Zagrebu (5. XII. 1970.), br. 521/1970 od 10. XII. 1970., 1, u: AKBFZG.

²⁸ *Isto*. Također vidi vijest o konačnoj odluci o skoroj gradnji Fakulteta koju je prenijela i AKSA, 22. V. 1971., 1–2.

²⁹ Profesori Šagi-Bunić i Turčinović ozlijeđeni, u: *Glas Koncila*, 9. IX. 1970., 11.

³⁰ Miroslav AKMADŽA, Katolička crkva i Hrvatsko proljeće, u: *Časopis za suvremenu povijest*, 44 (2012.) 3, 604.

³¹ Usp. Šagi-Bunićev dopis VUS-u od 28. II. 1971. kojim reagira na članak objavljen pod naslovom »Anatomija slučaja Čičak« u br. 978 od 27. I. 1971., 17, u: OATJŠB.

³² Što je sve pisao *Studentski list* povodom neočekivanog i neželjenog izbora I. Z. Čička vidi u: *Studentski list. Tjednik studenata Socijalističke Republike Hrvatske*, 29. XII. 1970., 2–6.

Tadašnji rektor Sveučilišta akademik Ivan Supek »stao je u obranu slobode toga izbora«³³. Dekan KBF-a Šagi-Bunić i predstojnik Instituta za teološku kulturu laika Josip Turčinović također su reagirali u svezi s novoizabranim studentom prorektorom I. Z. Čičkom davši izjavu za tisak u kojoj su, među ostalim, izrazili čuđenje da se Čička etiketira kao da je »vođa klerikalne grupe, član klerikalističke skupine, ekstremni nacionalist«³⁴. Netko je, ne znamo tko, »slučaj Čičak« pokušao dodatno ispolitizirati i izmanipulirati na štetu dekana Šagi-Bunića tako što se bila pronijela priča da je on »kod rektora Supeka radio na prodavanju ili rušenju ili onemogućavanju prorektora studenta Ivana Zvonimira Čička i to s ciljem 'da bi sačuvao svoju stolicu' i da bih postigao ponovno uklapanje Fakulteta u Sveučilište«³⁵. Opovrgavajući gornje izmišljotine dekan Šagi-Bunić smatra da netko, iznoseći ovaj unutar-sveučilišni problem izvan Sveučilišta, želi iznova produbiti »sukob prvenstveno između komunista i kršćana [...] da se stvore novi jazovi u našem hrvatskom narodu i u našoj Republici ili da se stvari već pomalo zaliječene iznova oživljuju«³⁶. Ali iz daljnjeg dijela pisma saznajemo da taj slučaj zapravo predstavlja jedan nov detalj »kampanji što je u posljednje vrijeme počinju jače voditi protiv njega i njegovih prijatelja na liniji koncilske obnove neki određeni konzervativni krugovi u Katoličkoj crkvi«³⁷. Spomenimo u ovom kontekstu »progresivnog i konzervativnog« i Međunarodni seminar koji je održan krajem srpnja 1970. godine Linzu, u Austriji na temu: »Otvorena Crkva« na kojem je nastupio i predavanje održao i dekan Šagi-Bunić s temom »Bog i svijet, Crkva i svijet«³⁸. U vijesti s toga seminara kaže se da je Šagi-Bunićevo predavanje »bilo primljeno s oduševljenjem kako kod radikalnih francuskih studenata, tako i kod studenata iz istočne Evrope«³⁹.

Nemirno nije bilo samo u društvenom i sveučilišnom životu nego i unutar Crkve, gdje dekan Šagi-Bunić otkriva i »slučajeve« studenata vjernika u Crkvi u Hrvatskoj a povod su nova poslijekoncilska gibanja i obnova kršćanskoga života. Na kraju Šagi-Bunićeve referata čitamo da aktualne napetosti u Crkvi dolaze zbog toga što se »još uvijek ponegdje javlja mentalitet – u svojim

³³ Miroslav AKMADŽA, Katolička crkva i Hrvatsko proljeće, 604.

³⁴ Isto. Vidi i cijelu izjavu: Dr. Šagi-Bunić o Čičku, u: *Studentski list*, 16. II. 1971., 13. Izjava dekana Šagi-Bunića i prof. J. Turčinovića o »slučaju Čičak« prenesena je i u: AKSA, 9. I. 1971., prilog IV, 1–2. Dekanov dopis *Studentskom listu* od 28. II. 1971. vidi i u: OATJŠB.

³⁵ Pismo T. J. Šagi-Bunića sveučilišnom profesoru Šimi Đodanu od 14. I. 1971., 1, u: OATJŠB.

³⁶ Isto, 2.

³⁷ Isto, 4.

³⁸ Usp. Zagrebački studenti na seminaru u Linzu, u: *Glas Koncila*, 9. VIII. 1970., 11.

³⁹ Isto.

posljedicama totalitaristički – po kojemu su Crkva u stvari samo klerici«⁴⁰. U kontekstu ovih samo nekih izdvojenih društvenih zbivanja i napetosti kao i onih unutarcrkvenih u koja je uključen Fakultet spomenimo također to da je stupio na snagu i Statut fakulteta po kojem je došlo do raščlanjivanja tzv. institucionalnog smjera nastave i tzv. znanstvenog smjera koji je svojstven sveučilištima.⁴¹

2. Drugi dekanski mandat: držanje koraka sa Sveučilištem 1970./1971.

Drugi i uzastopni dekanski mandat profesor Šagi-Bunić obnašao je odmah sljedeće akademske godine 1970./1971. Za dekana je po drugi put bio izabran na III. sjednici Izvanrednog fakultetskog vijeća 25. lipnja 1970. godine.⁴² Tri dana prije toga drugog izbora dekan Šagi-Bunić dao je radio-intervju Trećem programu Radio-Zagreba i to je »prvi puta poslije rata kod nas da je jedan teolog progovorio preko radija o čisto crkvenim i vjerskim pitanjima«⁴³. Kraj prvoga i početak drugoga dekanskog mandata odvija se i u atmosferi priprema za proglašenje prvog sveca Katoličke crkve koji potječe iz hrvatskog naroda – Nikole Tavelića (21. VI. 1970.), ali i u trenutku kad su na čelo zagrebačke Crkve došle nove ličnosti: nadbiskup Franjo Kuharić, pomoćni biskupi Josip Salač i Mijo Škvorc.⁴⁴ Dolazi i do promjene u međusobnim odnosima Jugoslavije i Svete Stolice kada su uspostavljeni potpuni diplomatski odnosi,⁴⁵ što je olakšalo djelovanje Katoličke crkve i njezin život u jugoslavenskim republikama. U takvoj društveno nemirnoj, a unutar Crkve koncilskom obnovom nošenoj atmosferi na II. sjednici Izvanrednog vijeća KBF-a postavljeno je dekanu Šagi-Buniću pitanje kako stoji stvar glede ulaska Fakulteta u Sveučilište. Na to dekan odgovara da »Rektorat nema nikakvog pravnog dokumenta da mi nismo u sastavu Sveučilišta. Sveučilišni senat

⁴⁰ Janko TORBAR, »Slučajevi« studenata vjernika u Crkvi u Hrvatskoj, Zagreb, 1971., 19. Napomena: Ime Janko Torbar književno je ime kojim se tada koristio Tomislav Janko Šagi-Bunić.

⁴¹ Usp. Referat dekana Tomislava Janka Šagi-Bunića na Savjetovanju Proforskog zbora sa svim Ordinarijima koji imaju svoje studente na Fakultetu, održanom 19. IV. 1971., 1, u: AKBFZG.

⁴² Usp. Zapisnik III. sjednice Izvanrednog fakultetskog vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta održane 25. lipnja 1970., 1, u: AKBFZG.

⁴³ Vijest o radio-intervjuu s Tomislavom Jankom Šagi-Bunićem »Mjesto stare i nove Crkve u suvremenom svijetu«, u: *Glas Koncila*, 12. V. 1970., 7.

⁴⁴ Usp. Nove ličnosti na čelu zagrebačke Crkve, u: *Glas Koncila*, 28. VI. 1970., 1, 6.

⁴⁵ Usp. Uspostava potpunih diplomatskih odnosa Sveta Stolice – Jugoslavija, u: *Glas Koncila*, 30. VIII. 1970., 1, 4.

nije nikad od tome raspravljao. *De jure* smo mi dakle u sastavu, ali nismo *de facto*.«⁴⁶ Dodirujući nešto kasnije ponovno odnos između KBF-a i Sveučilišta u referatu, podnesenom 19. travnja 1971. godine na savjetovanju biskupa i redovničkih poglavara s profesorskim zborom, »navodi javnu izjavu rektora Supeka danu u dnevnim novinama *Vjesniku* od 16. ožujka 1971. godine gdje rektor kaže da Rektorat ne posjeduje pismenog dokumenta o izdvajanju koji bi bio – čini se – istinski pravovaljani akt. Misli se na dokument o izdvajanju našeg Fakulteta iz Sveučilišta. Tu je onda stvar pravno nejasna«⁴⁷. U referatu dekan Šagi-Bunić izjavljuje »da su mu na Kongregaciji izričito rekli da svakako moramo držati korak s ostalim Sveučilištem«⁴⁸.

U kontekstu toga »držanja koraka sa Sveučilištem« treba shvatiti i jednu izjavu koju je Šagi-Bunić kao dekan dao o ustavnim promjenama (amandmanima), koju su prenijeli tadašnji bilten AKSA, *Glas Koncila* i još neke novine. Ta izjava dekana Šagi-Bunića zapravo je bila znak solidarnosti i slaganja s izjavom koju su dali dekani svih fakulteta u Republici Hrvatskoj na čelu s rektorom i drugim najvišim sveučilišnim vlastima u Splitu dana 23. ožujka 1971. godine. Izjava svih dekana odnosila se na tadašnju javnu diskusiju o ustavnim promjenama u tadašnjoj državi. Dekan Šagi-Bunić u obrazloženju svoje izjave i interventa kaže: »Iako dekan Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu nije bio pozvan na sudjelovanje u donošenju te izjave, ipak on drži da u ovom času ne može ostati po strani od ostalog Sveučilišta vodeći računa o tome da je Bogoslovni fakultet kroz 300 godina postojanja Sveučilišta sudbinski bio vezan uz hrvatski narod. Smatram stoga svojom nezaobilaznom dužnošću da kao ovogodišnji dekan Bogoslovnog fakulteta obavijestim javnost da se sa spomenutom Izjavom u potpunosti slažem i da je sa svoje strane potpisujem.«⁴⁹ Nema sumnje da je ovo jasna potvrda kako aktualni dekan nije ni sebe ni Fakultet kojem je na čelu smatrao izoliranim od ostatka Sveučilišta i hrvatskih fakulteta bez obzira što tada KBF praktički nije bio u sastavu Sveučilišta.

Zbog te dekanove izjave i istupa solidariziranja tada izvanredni profesor i kanonik Antun Ivandija uputio je Fakultetskom vijeću dopis u kojem podnosi neopozivu ostavku na sudjelovanje u Građevnom odboru za gradnju

⁴⁶ Zapisnik II. sjednice Izvanrednog Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 3. travnja 1971., 1, u: AKBFZG.

⁴⁷ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Referat dekana dra Tomislava J. Šagi-Bunića na Savjetovanju Profesorskog zbora sa svim Ordinarijima koji imaju svoje studente na Fakultetu, 2–3.

⁴⁸ *Isto*.

⁴⁹ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Izjava dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu o ustavnim promjenama, u: AKSA, 3. IV. 1971., prilog 2, 1.

fakulteta, kao i ostavku na dužnost arhivara Fakulteta.⁵⁰ S njegovom ostavkom bilo je poznato Fakultetsko vijeće na svojoj VII. redovnoj sjednici održanoj dana 29. svibnja 1971. godine pod 3. točkom dnevnog reda. Nakon rasprave neki članovi Vijeća su »odbacili Ivandijino obrazloženje ostavke kao takve«⁵¹. Profesor Ivandija je nekoliko dana kasnije Fakultetskom vijeću podastro još jedan dopis⁵² u kojem se osvrće na prethodni i koji se tiče spomenute izjave dekana Šagi-Bunića. U dopisu čitamo da Ivandija »ostaje kod svog protesta protiv spomenute izjave [...] jer je bila političke naravi – bez obzira na njezin sadržaj«⁵³. Na kraju dopisa profesor Ivandija se »priziva na Zagrebačkog nadbiskupa kao Ordinarija i velikog kancelara Fakulteta te čitav spor podlaže njegovoj odluci«⁵⁴. Kao prilog svojem drugom dopisu Ivandija donosi i mišljenje pravnik. O izjavi dekana Šagi-Bunića se još raspravljalo na VIII. redovnoj sjednici Vijeća KBF-a, koja je održana 19. lipnja 1971. godine. Na toj sjednici čitan je netom spomenuti drugi dopis profesora Ivandije i priloženo mišljenje pravnik. Na kraju svega Vijeće se složilo da »dopis dr. Ivandije i dr. Šagi-Bunića budu pohranjeni u arhivu. Dr. Turčinović i dr. Duda smatraju to juridički proceduralno ništetnim.«⁵⁵ Dodatni pritisak na dekana Šagi-Bunića dolazi izvana od nekih članova tadašnje Vjerske komisije Jugoslavije, koja je skupinu (Vjekoslav Bajsić, Josip Turčinović, Tomislav Šagi-Bunić) »optužila za nacionalističko djelovanje koja je djelovala unutar okvira 'Kršćanske sadašnjosti'«⁵⁶. S druge strane, imamo i tvrdnju profesora Mate Zovkića, koji odmaknut od tih događaja piše da su »profesorima Bajsiću, Šagiju i Turčinoviću kao osnivačima Kršćanske sadašnjosti hrvatski emigranti i jedan dio svećenika u domovini predbacivali da posluju milošću (pomoću) komunističke vlasti koju rijetko kritiziraju i nedovoljno ističu hrvatstvo. Bili su ozloglašavani

⁵⁰ Usp. Dopis prof. dr. Antuna Ivandije Fakultetskom vijeću Kat. bogoslovnog fakulteta (3. V. 1971.), br. 168/1971 od 4. V. 1971., 1–2, u: AKBFZG.

⁵¹ Usp. Zapisnik VII. redovne sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 29. svibnja 1971., 2 u: AKBFZG. Napomenimo ovdje da profesor KBF-a Tomislav Ivančić Antuna Ivandiju i još neke druge profesore na KBF-u smješta u skupinu tradicionalista. O tome usp. Tomislav IVANČIĆ, Tomislav Janko Šagi-Bunić – dekan i profesor, predavanje na znanstvenom simpoziju održanom 12. prosinca 2009. godine u čast prof. T. J. Šagi-Bunića prigodom njegove desete obljetnice preminuća, DVD 3, min. 26, sec. 10 i dalje, u: OATJŠB. Simpozij su organizirali Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatska kapucinska provincija sv. Leopolda Bogdana Mandića.

⁵² Usp. Dopis dr. Antuna Ivandije Fakultetskom vijeću Kat. bogoslovnog fakulteta (15. VI. 1971.), br. 259/1971 od 17. VI. 1971., 1–2, u: AKBFZG.

⁵³ *Isto*, 2.

⁵⁴ *Isto*.

⁵⁵ Zapisnik VIII. redovne sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 19. lipnja 1971., 2, u: AKBFZG.

⁵⁶ Miroslav AKMADŽA, Katolička crkva i Hrvatsko proljeće, 614.

kao bolesno naklonjeni državi Jugoslaviji.«⁵⁷ Te dvije potpuno oprečne tvrdnje o istoj osobi dovoljno nam govore da je u to vrijeme gotovo sve do demokratskih promjena 90-ih godina XX. stoljeća položaj dekana Šagi-Bunića bio izrazito težak, u nekim trenucima gotovo tragikomičan kako na Fakultetu tako u društvu i u Crkvi u Hrvatskoj. Nije bilo dinamično samo unutar Fakulteta i Sveučilišta nego i na svećeničkom tjednu, koji je organizirao KBF u Zagrebu u siječnju 1971. godine a na kojem se, prema mišljenju Weissgerbera, »vodila prikrivena akcija protiv celibata«⁵⁸.

Pred kraj svojega drugog dekanskog mandata u svibnju 1971. godine Šagi-Bunić sudjeluje u Studentskom kulturnom centru u Beogradu na javnoj raspravi o knjizi Branka Bošnjaka *Grčka filozofska kritika religije*,⁵⁹ a u odnosima između SFRJ i Svete Stolice dolazi do pomaka kad je »predsjednik Tito posjetio papu Pavla VI.«⁶⁰ Još uvijek pred kraj drugog mandata na III. sjednici Izvanrednog vijeća KBF-a održanoj 15. lipnja 1971. godine još jedanput se pod točkom 7 raspravljalo o tome da se Fakultet pripoji Sveučilištu. Glede toga »dekan je upozorio studente da to nije tako jednostavna stvar i da to ne ovisi sve o nama, a misli da i nije čas, jer ne zna kakav bi stav zauzele političke vlasti o tom pitanju«⁶¹.

Tako dolazimo i do trenutka kada je profesor Šagi-Bunić po treći put uzastopno bio kandidat za dekana. Dekana za akademsku godinu 1971./1972. biralo se na IV. sjednici Izvanrednog vijeća KBF-a 19. lipnja 1971. godine. U prvom krugu glasovanja profesor Šagi-Bunić je dobio četrnaest glasova a prof. Vjekoslav Bajsić trinaest glasova. Kako nitko nije dobio apsolutnu većinu glasova, trebalo je pristupiti ponovnom glasovanju. Na to je dr. Šagi-Bunić rekao »da je na drugim Fakultetima Hrvatskog Sveučilišta praksa da je dekan samo dvije godine, pa kako je on dosada bio dekan 2 godine, moli one koji su mu dali glasove da ih dadu dr. Bajsiću. Zatim se pristupilo glasovanju po drugi puta. U tom glasovanju dr. Bajsić je dobio 18 glasova, dr. Šagi-Bunić 12 glasova a dr. Duda 1 glas. Tada je dr. Bajsić dobio nadpolovičnu većinu glasova i

⁵⁷ Mato ZOVKIĆ, *Iskustvo ekumenskih i religijskih susreta*, Zagreb, 2010., 56.

⁵⁸ Stanko WEISSGERBER, *Burni svećenički tjedan*, u: *Vjesnik Đakovačke biskupije*, 24 (1971.) 2, 28.

⁵⁹ Vijest o tome vidi u: AKSA, 22. V. 1971., 3.

⁶⁰ *Glas Koncila*, 4. IV. 1971., 3, ali i brojne druge crkvene i državne tiskovine donose tu vijest.

⁶¹ Zapisnik III. sjednice Izvanrednog Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 15. lipnja 1971., 1, u: AKBFZG. O gradnji nove zgrade Fakulteta kao i o tadašnjim raspravama o uključenju Fakulteta u Sveučilište vidi razgovor studenata s profesorima T. J. Šagi-Bunićem, Jordanom Kuničićem, Ivanom Škreblićem, Bonaventurom Dudom, Antunom Ivandijom i Vjekoslavom Bajsićem: Na bogoslovnom fakultetu nije sve u redu, u: *Spectrum*, 5 (1971.) 2, 35–48.

time je izabran za novog dekana za akademsku godinu 1971./72.«⁶² Prodekan je *ipso facto* postao Šagi-Bunić kao bivši dekan. Spomenimo još detalj da je tijekom te godine Fakultetu afilirana i Franjevačka visoka bogoslovija Makarska-Dubrovnik (1971.), a već iduće i teologija u Splitu (1972.).

3. Četiri daljnja i uzastopna dekanska mandata: 1974./1975., 1975./1976., 1976./1977., 1977./1978.

Drugi niz kandidature i Šagi-Bunićeva izbora za dekana počinje od akademske godine 1974./1975. i ide sve do 1977./1978. Dakle, to je niz od četiri uzastopna, i po tada važećem Statutu maksimalno dozvoljena dekanska mandata. Pojedine detalje iz ovog razdoblja spominje i profesor Ivančić.⁶³ U tom razdoblju nastavljeno je osnivanje različitih instituta na Fakultetu: Mariološkog instituta (1974.) i Instituta za crkvenu povijest (1975.). Događa se i oživljavanje zamrlog rada studentskog časopisa *Spectrum* kad je »Fakultet na sjednici odlučio da bude izdavač *Spectruma*«⁶⁴. Za dekana, »za akademsku godinu 1974./75.«⁶⁵ profesor Šagi-Bunić je bio izabran na III. sjednici Izvanrednog vijeća KBF-a dana 24. lipnja 1974. godine, postavši tako po treći put dekan Fakulteta. Četvrti po redu mandat dekana uslijedio je godinu dana kasnije. Izabran je za dekana za akademsku godinu 1975./1976. na III. sjednici Izvanrednog vijeća KBF-a dana 26. lipnja 1975. godine.⁶⁶ Fakultetska konferencija KBF-a na svojoj III. sjednici održanoj 19. lipnja 1976. godine »u prvom biranju i većinom glasova izabrala je dr. Šagi-Bunića za dekana za ak. god. 1976./77.«⁶⁷ I zadnji u ovom nizu dekanski mandat Šagi-Bunić obnašao je u akademskoj godini 1977./1978. kad je sveukupno po šesti put za dekana bio izabran na izornoj sjednici Fakultetske konferencije KBF-a održanoj 11. lipnja 1977. godine.⁶⁸

⁶² Zapisnik IV. sjednice Izvanrednog Vijeća Katoličkog Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 19. lipnja 1971., 1, u: AKBFZG.

⁶³ Usp. Tomislav IVANČIĆ, Tomislav Janko Šagi-Bunić dekan i profesor, DVD 3, min. 11:13–31:10.

⁶⁴ 25 godina Spectruma, u: *Spectrum*, 25 (1992.) 1, 10.

⁶⁵ Zapisnik III. sjednice Izvanrednog Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 24. lipnja 1974., 1, u: AKBFZG.

⁶⁶ Usp. Zapisnik III. sjednice Izvanrednog Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 26. lipnja 1975., 1, u: AKBFZG.

⁶⁷ Zapisnik III. sjednice Fakultetske konferencije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 19. lipnja 1976., u: AKBFZG.

⁶⁸ Usp. Zapisnik izvanredne izborne Fakultetske konferencije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 11. lipnja 1977., 1, u: AKBFZG.

Spomenimo, u tom razdoblju od četiri godine, samo neke od značajnih događaja na razini Fakulteta, sveopće i lokalne Crkve kako bismo imali širi pregled i okvir unutar kojeg Šagi-Bunić obnaša dekansku službu. U rujnu 1974. godine dolazi do održavanja prvog ekumenskog međufakultetskog simpozija u Mariboru.⁶⁹ Iste godine, u listopadu, u Rimu je održana IV. biskupska sinoda.⁷⁰ Papa Pavao VI. je za čitavu Crkvu godinu 1975. proglasio »svetom godinom«.⁷¹ Tijekom »svete godine« u Rimu je bio održan i VII. međunarodni mariološki kongres. Na planu opće Crkve povremeno se vode polemike oko shvaćanja nekih teza njemačkoga katoličkog teologa Hansa Künga. Jednako tako traju i rasprave oko koncilskog shvaćanja francuskog biskupa Lefebvrea, koji je 1976. godine bio suspendiran. Crkva u Hrvata 1976. godine slavi spomen na trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata (Solin) i prvi nacionalni mariološki kongres na kojem je jedno izlaganje održao i dekan Šagi-Bunić. Te godine Crkva je dobila i novog blaženika iz hrvatskog naroda, fratra kapucina, blaženog Leopolda Bogdana Mandića.⁷² Opet u istoj 1976. godini otkazana je tradicionalna katehetska ljetna škola zbog intervjuja koji je fra Zvezdan Linić dao katoličkoj obiteljskoj reviji *Kana*.⁷³ Koji mjesec prije toga intervjuja Linić je održao i predavanje na Teološko-pastoralnom tjednu za svećenike s istom temom. I zbog jednog i zbog drugog su se u jednom dijelu BKJ javile negativne reakcije dovodeći u pitanje ortodoksnost nekih Linićevih stavova, koje je iznio glede sakramenta pokore. Budući da se u razvoju toga slučaja dovodio u pitanje i sâm Tjedan, dekan Šagi-Bunić je reagirao i pojasnio njegove ciljeve i očekivanja.⁷⁴ Iduće 1977. godine u svibnju je osnovano Teološko društvo *Kršćanska sadašnjost* (dalje: TDKS), a u Rimu je u listopadu započela s radom V. sinoda biskupa. Godine 1978. donesen je *Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica u Hrvatskoj*.

Da bi se vidjelo kakvu je važnu ulogu dekan Šagi-Bunić u tom četverogodišnjem dekanskom mandatu odigrao s obzirom na staro i još uvijek nepotpuno riješeno pitanje financijskog uzdržavanja Fakulteta, koje se rješavalo od kraja 1952. godine, dovoljno je pogledati u njegov opsežni elaborat koji je napisao »27. 7. 1978. u povodu upućivanja preuzv. biskupa mons. Josipa dra Lacha da obavi 'Pregled računskog knjigovodstva na fakultetu (10. 6. 1976.), ali i u vidu razjaš-

⁶⁹ Usp. Tomislav IVANČIĆ, Uzajamno otkriće euharistije, u: *Glas Koncila*, 6. X. 1974., 3, 17.

⁷⁰ Usp. Kriza vjere ili kriza povjerenja u Crkvu?, u: *Glas Koncila*, 20. X. 1974., 3–9.

⁷¹ Usp. 1975. Sveta godina, u: *Glas Koncila*, 5. I. 1975., 1, 3.

⁷² Usp. Prorok ljubavi među Crkvama i narodima i apostol sakramenta pokore, u: *Glas Koncila*, 6. V. 1976., 10–11, 13.

⁷³ Usp. Zvezdan LINIĆ, Gdje nam se opraštaju grijesi, u: *Kana*, 6 (1976.) 3, 16–18.

⁷⁴ Usp. Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Što je htio ovogodišnji Teološko-pastoralni tjedan za svećenike?, u: *Veritas. Revija svetog Antuna Padovanskog*, 15 (1976.) 6, 4–5.

njenja nekih drugih pitanja, a rađen je sa željom da bude višestruko koristan«⁷⁵. Iz toga detaljnog elaborata povijesti opstanka Fakulteta spomenut ćemo samo to da je za vrijeme njegova dekanskog mandata konačno došlo do realizacije onoga za što se zauzimao od kada je prvi puta preuzeo dekansku službu, a prije njega i drugi dekani. Radi se o prikupljanju financijskih sredstava iz svih biskupija hrvatskoga jezičnog područja i redovničkih provincija, osim Slovenije, za uzdržavanje i normalno funkcioniranje Fakulteta, odnosno za bolje uvjete rada kako studenata tako i profesora. Prvo takvo prikupljanje, tzv. fakultetska kolekta, ostvareno je na jesen 1976. godine. Ali usprkos njoj financijska situacija Fakulteta ni kasnije nije bila »ružičasta«⁷⁶.

U istraživanju i prikazu tih četiriju mandata neizbježno moramo biti dijelom selektivni zbog opširnosti građe. Našu pažnju usmjerit ćemo na zadnji dekanski mandat u kojem kao da se slijevaju i kulminiraju prethodna tri s događajima koji su se postupno razvijali prije četvrtog mandata.

3.1. Dekan Šagi-Bunić – predsjednik Teološkog društva Kršćanska sadašnjost

Prve tri godine (1974. – 1977.) dekanskog mandata toga četverogodišnjeg niza bile su relativno mirne u usporedbi s dotadašnjima koje je Šagi-Bunić označio kao »višestruko zbunjujuće i nesigurne godine«⁷⁷. Čini se da je na tako mirniju situaciju utjecala tadašnja društvena i politička situacija koja se bila tih godina koliko-toliko normalizirala osobito nakon što je 1974. godine donesen novi i za sve jugoslavenske republike povoljniji Ustav. Kroz to vrijeme Fakultet je izradio i dopunio Statut te ga objelodanio 1976. godine. U izradi najvažnijih pravnih akata Fakulteta uvijek je sudjelovao i profesor Šagi-Bunić, pa i savjetom kad je otišao u mirovinu. Iz naznačenog razdoblja uzastopne dekanske službe, našu pažnju ćemo osobito usmjeriti na zadnju godinu iz toga niza, tj. na 1977./1978. kad je *nihil obstat* bio odgođen. Na temelju arhivskih pristupačnih dokumenata proizlazi da se na Fakultetu odnosi počinju ponešto mijenjati i dodatno komplicirati malo prije, a osobito poslije 31. svibnja 1977. godine. Toga je datuma u samostanu franjevac trećoredaca u Odri kraj Zagreba na inicijativu dekana Šagi-Bunića i njegovih najužih suradnika, osobito profesora Josipa Turčinovića

⁷⁵ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Izvještaj o ekonomsko-financijskim odnošajima između Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu i njegovih instituta – Povijest opstanka fakulteta od 1952., u: *Croatica Christiana periodica*, 14 (1990.) 26, 207.

⁷⁶ *Isto*, 238.

⁷⁷ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Govor dekana na ručku kod preuzv. nadbiskupa zagrebačkog, 23. XII. 1974., u: AKSA, 27. XII. 1974., prilog, 1.

i Vjekoslava Bajsića, zatim Živka Kustića, Bonaventure Dude, Danijela Labaša i drugih, nakon vrlo opsežnih priprema osnovano Teološko društvo *Kršćanska sadašnjost*, čiji je prvi i dugogodišnji predsjednik bio dekan Šagi-Bunić.⁷⁸

Društvo je prema viziji i inicijativi svojih utemeljitelja osnovano isključivo s namjerom da se u novom poreznom sustavu spasi plodna izdavačka kršćanska djelatnost tada još ni deset godina stare izdavačke kuće *Kršćanska sadašnjost*. Razlog osnivanja TDKS-a jasnoćom zrači iz misli Dekana, jednog od njegovih utemeljitelja, gdje, među ostalim, kaže: »Promjene u financijskom sistemu u našoj državi prisilile su 'Kršćansku sadašnjost' [...] da nakon mnogog razmišljanja i konzultiranja, poduzme svoje organiziranje kao društva u smislu zakonodavstva SR Hrvatske, pa da se teolozi koji su u 'Kršćanskoj sadašnjosti' kao svojevrsnom entitetu dosad surađivali stvarno, dne 31. svibnja 1977. organiziraju i formalno kao Teološko društvo 'Kršćanska sadašnjost'...«⁷⁹ U izvještaju o osnivanju TDKS-a stoji da je na osnivačkoj skupštini TDKS-a dana 31. svibnja 1977. godine »bilo pozvano 77 teologa, od kojih je na Osnivačku skupštinu došlo 48. Desetorica su se ispričala zbog bolesti ili neodložnih poslova...«⁸⁰ U novoosnovanom društvu bila je većina profesora s Fakulteta. Na Fakultetu je poslije osnutka TDKS-a dolazilo do različitih napetosti i trzavica koje su kulminirale upravnom krizom u smislu poteškoće pri izbori najvažnijih službi fakultetskog vodstva, dekana i prodekana, te do drugih neočekivanih iznenadnih promjena. Društvo je kasnije uspostavilo i »duže vremena održavalo prisne veze s Međunarodnim udruženjem katoličkih intelektualaca 'Pax Romana'«⁸¹.

Mi ćemo ovdje tek ukratko naznačiti do kakvih su sve kriza neki suzdržani a ponegdje i negativni stavovi i zaključci o TDKS-u samo iz najviših crkvenih krugova u Hrvatskoj i hrvatskoj dijaspori dovodili unutar Fakulteta i kako je to utjecalo na njegovo daljnje funkcioniranje. O TDKS-u i o diskusiji koja se o njemu vodila više od jednog desetljeća potrebna je jedna opsežna studija koju do danas nitko nije napravio. Za razumijevanje daljnjeg odnosa između dekana Šagi-Bunića i njegovih suradnika sa zagrebačkim nadbiskupom, kardinalom i velikom kancelarom Fakulteta Franjom Kuharićem nakon

⁷⁸ O početku djelovanja Teološkog društva *Kršćanska sadašnjost* vidi vijest u: AKSA, 22. VII. 1977.

⁷⁹ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, *Deset godina Kršćanske sadašnjosti (1968. – 1978.)*, u: Bono Zvonimir ŠAGI (ur.), *Kršćanska sadašnjost u misli svojih utemeljitelja tijekom razvoita i djelovanja u vremenu*, Zagreb, 2008., 53.

⁸⁰ Izvještaj o osnivanju Teološkog društva *Kršćanska sadašnjost* od 3. lipnja 1977., u: OATJŠB.

⁸¹ AKSA, 21. XII. 1990., 1.

osnutka TDKS-a donosimo važnu i presudnu činjenicu da je Kuharićeva percepcija TDKS-a već od samog početka bila pozitivna. To će reći da je vjerovao ljudima koji su ga osnovali i vodili bez obzira na sve trzavice i nesuglasice koje su se povremeno javljale. U prilog toj temeljnoj činjenici zahvaljujući kojoj je opstao TDKS, odnosno Kršćanska sadašnjost navodimo jedno pismo kardinala Kuharića tadašnjem apostolskom pronunciju mons. Micheleu Cecchiniju, a tematika pisma je vezana uz TDKS. U tom pismu pisanom talijanskim jezikom od nepune tri stranice, u 4. točki, kardinal Kuharić piše: »Una fiducia fondamentale e necessaria, umana e cristiana, nutrivio verso gli iniziatori dall'inizio e la conservo anche oggi: malgrado tutto. Sono certo che vogliono bene alla Chiesa e la cercano.«⁸² Za dodatno razumijevanje odnosa TDKS-a i kardinala Kuharića te onoga što ćemo na narednim stranicama ovoga rada predstaviti vezano uz TDKS upućujemo čitatelja i na jedan kasniji kardinalov intervju dan *Glasi Koncila* 2000. godine.⁸³

3.2. Upravne i druge krize na Fakultetu nakon osnutka TDKS-a

Nekoliko dana nakon osnutka TDKS-a dekan Šagi-Bunić saziva izvanrednu sjednicu Vijeća 16. lipnja 1977. U zadnjoj točki, osmoj, dnevnog reda raspravljalo se o ostavci prof. dr. Antuna Ivandije. U dekanovu prijedlogu Vijeću KBF-a u svezi ostavke dr. Ivandije stoji da je »red. prof. dr. Antun Ivandija uputio Fakultetu pismenu ostavku [...] u tekstu ostavke nisu donesena nikakva obrazloženja.«⁸⁴ U nastavku se, među ostalim, kaže da je »dr. A. Ivandija svojevrijedno i jednostrano suspendirao svoj rad na Fakultetu i na Katedri crkvene povijesti.«⁸⁵ U prijedlogu dekana Vijeću također stoji da Vijeće »uzme na znanje tu činjenicu da je dr. Ivandija suspendirao svoj posao na Fakultetu, i da do daljnega ne poduzima nikakvih drugih koraka u vezi s ocjenjivanjem njegove ostavke, nego da to ostavi za prvu sjednicu nove akademske godine, kako bi se dru Ivandiji ostavilo dosta vremena da taj problem razjasni. Mislim da se to ne bi protivilo Statutu, a osiguralo bi dosta ljudske širine za rješavanje

⁸² »Prema osnivačima sam od početka gajio jedno temeljno i potrebno, ljudsko i kršćansko povjerenje koje gajim i danas: usprkos svemu. Siguran sam da Crkvi žele i traže dobro.« Usp. Pismo kardinala i zagrebačkog nadbiskupa Franje Kuharića apostolskom pronunciju u Jugoslaviji mons. Micheleu Cecchiniju, N. 175-Praes./77. od 10. listopada 1977., u: OATJSB.

⁸³ Usp. Franjo KUHARIĆ, Istina o Teološkom društvu Kršćanska sadašnjost, u: *Glas Koncila*, 29. X. 2000., 6–7.

⁸⁴ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Prijedlog u vezi ostavke red. prof. dr. A. Ivandije od 16. VI. 1977., 1, u: AKBFZG.

⁸⁵ *Isto*.

problema.«⁸⁶ Iz zapisnika s ove sjednice saznajemo da je nakon pročitano g dekanova prijedloga i nakon kraće diskusije »Vijeće jednoglasno prihvatilo Dekanov prijedlog, da se po njemu postupi«⁸⁷. Dr. Ivandija kasnije povlači ostavku i u novoj 1978./1979. akademskoj godini nastavlja s radom na Fakultetu.

Nova poteškoća za Fakultet nastaje kad dekan Šagi-Bunić dana 15. prosinca 1977. godine hitno saziva opet izvanrednu sjednicu Vijeća s jednom jedinom točkom dnevnog reda: dopis Hrvatskog književnog društva sv. Ćirila i Metoda (dalje: HKD). Profesor Šagi-Bunić je prije toga već više godina bio član radnik s pravom glasa u skupštini HKD-a. U tom dopisu HKD Fakultetu stavlja do »znanja da HKD neće dalje biti nakladnik *Bogoslovske smotre*«⁸⁸. Redoviti profesor Fakulteta dr. Antun Ivandija, ujedno i predsjednik spomenutog društva, na sjednici kaže da je jedini i isključivi razlog, i da ne postoji drugi razlog, zašto je Upravni odbor HKD-a odlučio da ne može više biti nakladnik *Bogoslovske smotre* teška financijska situacija. Zaključuje da HKD stvarno nema novca. Dekan konstatira da »Fakultetu nije bila nikako poznata katastrofalna financijska situacija B. S. [...] jer ga HKD nije nikada o tome ni na kakav način izvijestilo«⁸⁹. Tadašnji glavni urednik *Bogoslovske smotre* (dalje: BS) Adalbert Rebić podnoseći na sjednici izvještaj o suradnji BS-a i HKD-a kaže da »po njegovu znanju B. S. je uvijek bila suficitarna. U razgovorima u HKD ujutro dne 12. XII. o. g., tj. istog dana kad je donesena odluka, nije imao dojam da se kani otkazati nakladništvo B. S.«⁹⁰ Slijedom te novonastale krize oko nakladništva i financiranja BS-a dekan će uputiti apel čitateljima BS-a iznoseći nadugo i naširoko povijest teološkog časopisa od samih početaka i potrebu za nastavkom njegova daljnjeg izlaženja prevladavanjem sadašnje financijske krize »pozivajući sve koji imaju ideja i planova u vezi s plodnijom budućnošću našeg zajedničkog časopisa da to bez krzmanja priopće uredništvu«⁹¹.

⁸⁶ *Isto*.

⁸⁷ Zapisnik izvanredne sjednice Vijeća i Proforskog zbora Katoličkog bogoslovnog fakulteta održane 16. lipnja 1977. godine, 5, u: AKBFG.

⁸⁸ Dopis HKD-a Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, br. 585/1977 od 13. XII. 1977., 1, u: AKBFG.

⁸⁹ Zapisnik hitne izvanredne sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 15. prosinca 1977., 1, u: AKBFG.

⁹⁰ *Isto*. Za objašnjenje dekanova iznenađenja na iznenadnu situaciju otkazivanja nakladništva *Bogoslovske smotre* od strane HKD-a vidi: Zapisnik VI. redovne sjednice vijeća Kat. bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 14. i 16. svibnja 1977., 6, u: AKBFG. Također vidi: Stjepan KRČMAR, Izvještaj o financijskom i materijalnom poslovanju HKD sv. Ćirila i Metoda za godinu 1976., u: *Interni bilten HKD sv. Ćirila i Metoda*, lipanj 1977., br. 8, 11.

⁹¹ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Apel čitateljima *Bogoslovske smotre*, u: *Bogoslovska smotra*, 47 (1977.) 4, 376.

Nekoliko mjeseci kasnije, veliki kancelar Fakulteta Kuharić dekanu Šagi-Buniću dana 3. veljače 1978. godine šalje dopis s prilogom odgovora Svete kongregacije za katolički odgoj iz kojeg je odgovora vidljivo da je Kuharić više puta od dotične Kongregacije za izabranog dekana u ak. god. 1977./1978. Šagi-Bunića tražio, »inzistirao« potvrdu dekanske službe ali je nije dobio.⁹² Kuharić u istom dopisu piše kako mu je »usmeno poručeno da sv. Kongregacija za katolički odgoj smatra da je Fakultet u akademskoj godini 1977./78. bio bez dekana i da će trebati sanirati važne akte potpisane od dekana koji nije imao *Nihil obstat* od sv. Kongregacije«⁹³. Pripomenimo da *nihil obstat* za spomenutu godinu dekanu Šagi-Buniću nije bio uskraćen, nego neriješen do daljnjega dok se ne razjasne stvari oko novoosnovanoga Teološkog društva Kršćanska sadašnjost, kojem je on bio predsjednik. Kasnije ćemo navesti dekanovo objašnjenje u pogledu neriješenog *nihil obstat*. S obzirom na takvu situaciju glede *nihil obstat* dekan Šagi-Bunić je na inicijativu i sugestiju velikog kancelara Franje Kuharića pisao spomenutoj Kongregaciji. U dugačkom pismu pisanom latinskim jezikom na devet stranica pojašnjavajući, među ostalim, prilike u tadašnjoj državi i Crkvi u Hrvatskoj postavlja pitanje Kongregaciji: »Unde nunc talis discriminatio relate ad meam personam?«⁹⁴ Upoznavajući Kongregaciju sa svojim dosadašnjim javnim radom na crkvenom i društvenom području pita opet: »Qua ratione posset nunc quis contra me ex hac parte movere suspiciones, aut asserere quod mihi ipsi in faciem sputarem, et ego non me sentirem exacerbatum?«⁹⁵ O razlozima takva postupka Kongregacije dalje pita: »Cur nunc necessaria esset ista immerita humiliatio, quam inflixisset mihi Mater mea Ecclesia, praesertim cum talis humiliatio inevitabiliter in nostris rerum adiunctis funestos effectus esset habitura?«⁹⁶

Upoznavši se i s tim važnim detaljima glede odgođenog *nihil obstat* za ak. god. 1977./1978., pođimo dalje u našem istraživanju i prikazu zadnje godine toga četverogodišnjeg dekanskog niza, zadržavajući se pritom i dalje na onom uz što se u tom razdoblju najuže veže ime dekana, a to je TDKS.

U travnju 1978. godine na Fakultetu dolazi do određenih napetosti kad veliki kancelar mora upozoriti prečasnog dekanat Fakulteta da je »pojavom

⁹² Usp. Odgovor Svete Kongregacije za katolički odgoj, br. 850/69/41 od 20. siječnja 1978. i Kuharićev odgovor Šagi-Buniću od 3. veljače 1978., u: OATJŠB.

⁹³ *Isto*.

⁹⁴ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ, Pismo kardinalu Gabrielu Mariu Garroneu prefektu Svete Kongregacije za katolički odgoj, br. 390/1977 od 12. rujna 1977., 3, u: AKBFGZ i OATJŠB.

⁹⁵ *Isto*, 5.

⁹⁶ *Isto*, 6.

intervjua jednog člana Fakultetskog vijeća u Startu⁹⁷ br. 242, str. 31–33, ozbiljno pogođen i ugled Fakulteta. Neka Vijeće saslušaj g. dra Turčinovića kako se to moglo dogoditi i neka razmisli da li je moguće i kako u javnosti nastalu štetu popraviti.«⁹⁸ O spornom intervjuu koji je nosio naslov *Teolozi i samoupravljanje* raspravljalo se, među ostalim, na VII. redovnoj sjednici koja je održana dana 20. svibnja 1978. godine. U drugoj točki priopćenja dekan Šagi-Bunić moli dra. Turčinovića da u smislu Kuharićeva dopisa objasni slučaj. U zapisniku sa sjednice čitamo da »dr. Turčinović upozorava na svoj tekst o tome objelodanjen u Glasu Koncila br. 9 (379) od 7. svibnja ag. [...] čita taj tekst jer smatra da je u njemu sve rečeno, a ujedno primjećuje da članak objavljen u Startu nije intervju, nego reportaža koja donosi izvode iz razgovora s njime, i to nedovršenog.«⁹⁹ U nastavku obrazloženja Turčinović upozna je članove Vijeća s činjenicom da je »bio pristao na razgovor s novinarkom Jelenom Lovrić i da je sebi pridržao pravo na konačnu redakciju teksta, a osobito na mjesto i vrijeme objavljivanja, i obećano mu je da će se to poštivati i da tekst neće biti objelodanjen bez njegova pristanka. Govoreno mu je i predlagano da pristane da se članak objavi u Startu, ali on na to nije pristao. Za vrijeme njegova izbivanja (bio je po poslu u Saveznoj Republici Njemačkoj) članak je objavljen u Startu bez njegova odobrenja.«¹⁰⁰ Nakon Turčinovićeve objašnjenja »Vijeće je izrazilo suosjećanje s dr. Turčinovićem u ovoj mučnoj situaciji koja ga je snašla«¹⁰¹. Te unutarfakultetske napetosti i krize, samo su odraz kriza koje su se javljale u poslijekoncilskoj univerzalnoj Crkvi na njezinu putu obnove na svim njezinim razinama pa tako one nisu mimoišle ni dvije najznačajnije papinske obrazovne ustanove Lateransko sveučilište i Gregorianu. I na tim fakultetima postojala su oštra razračunavanja, »nesuglasice i borbe unutar profesorskog zbora«¹⁰². U svjetlu ovih oštrih razračunavanja na papinskim fakultetima naznačene krize i napetosti koje su pratile rad i dekana na KBF-u u Zagrebu kao i one o kojima ćemo dalje govoriti, postaju nam donekle razumljivije.

⁹⁷ *Start* je bio »polumjesečni magazin koji je 1969–91. izlazio u nakladi Vjesnika u Zagrebu [...] u petom broju objavljena je prva razgoličena duplerica u povijesti hrv. novinarstva«, I. KLOBUČAR SRBIĆ, *Start*, u: Jasna BAŠIĆ – Ana DIKLIĆ – Tomislav ŠAKIĆ (ur.), *Hrvatska književna enciklopedija*, IV, Zagreb (s. a.), 143.

⁹⁸ Usp. Dopis zagrebačkog nadbiskupa, kardinala i velikog kancelara Fakulteta Franje Kuharića (br. 16-VK/78 od 15. svibnja 1978.), br. 279/1978 od 17. V. 1978., 8, u: AKBGZG.

⁹⁹ Zapisnik VII. redovne sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 20. i 23. svibnja 1978. godine, 1, u: AKBGZG.

¹⁰⁰ *Isto*.

¹⁰¹ *Isto*, 2.

¹⁰² AKSA, 23. XII. 1977., 1a.

4. Neželjena služba dekana i ostavke

U lipnju 1978. godine Fakultetska konferencija birala je dekana za ak. god. 1978/1979. Prije izbora aktualni dekan Šagi-Bunić napominje da je on »službu dekana vršio četiri godine uzastopce pa ne može biti izabran po peti put u smislu čl. 13 § 2 Statuta«¹⁰³. Za dekana je u trećem krugu glasovanja apsolutnom većinom glasova bio izabran izvanredni profesor dr. Ivan Golub. Međutim, on zahvaljuje na povjerenju i kaže da »izbor ne može prihvatiti iz diskrecionih razloga kojih ne želi obrazlagati«¹⁰⁴. Bez obzira na dekanovu molbu i molbu drugih članova izbornog tijela dr. Golub uporno ostaje kod odluke da ne prihvaća izbor. Pristupilo se ponovnom glasovanju. U 4. glasovanju dekan Šagi-Bunić konstatira da je »apsolutnom većinom glasova za Dekana za ak. god. 1978./79. izabran dr. Vjekoslav Bajsić. [...] Dr. Bajsić izjavljuje da ne prihvaća taj izbor – iz crkveno-političkih razloga.«¹⁰⁵ Prije novog kruga glasovanja redoviti profesor dr. Bonaventura Duda zamolio je Konferenciju »budući da osjeća da bi sad on mogao doći u igru – da se njemu ne daju glasovi budući da ne bi mogao prihvatiti izbor iz razloga koji su mu saopćili liječnici«¹⁰⁶. Osim Duda i Celestin Tomić također je bio molio da ga se ne bira za službu dekana »jer se ne osjeća dovoljno sposobnim za tu službu«¹⁰⁷. I upravo će dr. Tomić, fratar konventualac, u 5. glasovanju dobiti apsolutnu većinu glasova i konačno »prihvatiti izbor, iako teška srca moleći za pomoć i suradnju«¹⁰⁸. Dosadašnji dekan Šagi-Bunić prema čl. 15 § 1 Statuta postaje *ipso facto* prodekan za sljedeću godinu. S obzirom na mukotrpan i težak izbor novog dekana, pita Konferenciju »želi li tko da se ipak pristupi k izboru Prodekana što će on rado prihvatiti jer se osjeća veoma umornim«¹⁰⁹. Kako se nitko nije javio za riječ, konstatirano je da će službu prodekana u ak. god. 1978./1979. vrši dosadašnji dekan Šagi-Bunić. Ipak, službu prodekana u novoj akademskoj godini neće imati priliku vršiti zbog tražene i podnesene ostavke.

Nadbiskup zagrebački i veliki kancelar Fakulteta kardinal Franjo Kuharić u listopadu 1978. godine piše prodekanu Šagi-Buniću i »moli ga da podnese

¹⁰³ Zapisnik III. (izborne) sjednice Fakultetske konferencije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 10. lipnja 1978. godine, 1, u: AKBFZG.

¹⁰⁴ *Isto*. Profesor Golub se u svojim memoarima kratko prisjeća toga vremena. Usp. Ivan GOLUB, *Običan čovjek*, 556.

¹⁰⁵ Zapisnik III. (izborne) sjednice Fakultetske konferencije Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 10. lipnja 1978. godine, 1.

¹⁰⁶ *Isto*.

¹⁰⁷ *Isto*.

¹⁰⁸ *Isto*.

¹⁰⁹ *Isto*, 1–2.

ostavku na službu prodekana da se izbjegne svaka nezakonitost službe¹¹⁰. Da bismo shvatili to Kuharićevo pismo i zahtjev treba imati u vidu da je Kongregacija za katolički odgoj dana 5. kolovoza 1978. uputila Kuhariću dopis iz kojeg se, između ostalog, moglo iščitati da profesori koji su članovi TDKS ne mogu biti u upravi Fakulteta. Uslijedile su ostavke. Velik kancelar u svojem dopisu dekanatu KBF-a od dana 26. srpnja 1978. obavijestio je prečasnog naslov da »prihvaća ostavku g. dra Josipa Turčinovića na dužnosti predstojnika Instituta za teološku kulturu laika«¹¹¹. Tri mjeseca kasnije Kuharić novom dekanu dr. Tomiću šalje dopis u kojem ga obavještava da mu je »veleučeni o. dr. Tomislav Šagi-Bunić OFM Cap. svojim dopisom od 19. listopada o.g. predao ostavku na službu prodekana Fakulteta«¹¹². U istom dopisu veliki kancelar moli dekana da Vijeće izabere novog prodekana. Vijeće KBF-a je primilo na znanje te dvije ostavke na svojoj I. redovnoj sjednici održanoj dana 21. listopada 1978. godine (pod 2. točkom priopćenja za Turčinovića i 15. točkom za Šagi-Bunića).¹¹³ Na istoj sjednici dekan Tomić je pročitao Dekret sv. Kongregacije od dana 5. kolovoza 1978. godine (850/69/47). Dekan izjavljuje da je »osobno bio na Kongregaciji gdje mu je rečeno da članovi TDKS-a ne mogu biti u upravnim funkcijama fakulteta i napredovati«¹¹⁴. Nakon toga se razvila diskusija u kojoj je dr. Ladika rekao da se »doduše ne može ne poštivati odluka Kongregacije, ali misli da bi Vijeće trebalo razmotriti cijelu stvar i njezine razloge uputiti velikom kancelaru, jer se radi o ljudima koji su cijeli život ugradili u dobro i napredovanje Fakulteta i ove Crkve«¹¹⁵. Deset dana nakon Kuharićeva pisma i zahtjeva za ostavkom prodekan Šagi-Bunić u pismu od 19. listopada 1978., osim ostavke, kaže i ovo: »Veoma mi je žao što moram ovdje, povijesti radi i pravde radi, precizirati da ne prihvaćam ona obrazloženja što ste ih u svome pismu naveli iz pisma sv. Kongregacije za katolički odgoj br. 850/69/47 od 5. kolovoza 1978. godine jer ih moram smatrati nepravednima i nelegitimnima. Napominjem da se po odobrenom Statutu za službu prodekana ne traži Nihil obstat od sv. Kongregacije.«¹¹⁶

¹¹⁰ Dopis zagrebačkog nadbiskupa, kardinala i velikog kancelara Fakulteta Franje Kuharića prodekanu Šagi-Buniću, br. 46-VK/78 od 9. listopada 1978., u: OATJŠB.

¹¹¹ Dopis zagrebačkog nadbiskupa, kardinala i velikog kancelara Fakulteta Franje Kuharića (br. 31-VK/78 od 26. srpnja 1978. godine), br. 492/1978 od 2. VIII. 1978., u: AKBFZG.

¹¹² Dopis zagrebačkog nadbiskupa, kardinala i velikog kancelara Fakulteta Franje Kuharića (br. 48-VK/78 od 20. listopada 1978.), br. 611/1978 od 20. X. 1978., u: AKBFZG.

¹¹³ Usp. Zapisnik I. redovne sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 21. listopada 1978., 1–2, u: AKBFZG.

¹¹⁴ *Isto*, 2.

¹¹⁵ *Isto*, 1–2.

¹¹⁶ Dopis Tomislava Janka Šagi-Bunića mons. dr. Franji Kuhariću, nadbiskupu i Velikom kancelaru Kat. bogoslovnog fakulteta u Zagrebu od 19. X. 1978., u: OATJŠB.

U obrazloženju svoje ostavke na službu prodekana Šagi-Bunić dekanatu Fakulteta piše, između ostalog, kako se ne bi dobio dojam da je samovlasno vršio službu dekana u ak. god. 1977./1978. te precizira »da je službu dekana nastavio vršiti kao onaj koji je in conditione possidentis po izričitoj odluci Velikog kancelara, jer Nihil obstat nije bio jednostavno uskraćen nego ostavljen in suspenso uz traženje daljnjih informacija, te po uputama apostolskog pronuncija Cecchinia, poslije dopisa sv. Kongregacije od 20. siječnja 1978. gdje se kaže 'che si continui in tal modo fino alla soluzione definitiva della pendenza'.«¹¹⁷

Osim ostavki profesora Turčinovića i Šagi-Bunića, dr. Adalbert Rebić u 1. točki molbe na istoj sjednici moli Vijeće da ga razriješiti službe vršitelja dužnosti nadstojnika biblioteke KBF-a¹¹⁸ i u 2. točki također moli Vijeće da prihvati njegovu ostavku na službu delegata za izvanškolske djelatnosti studenata i na službu odgovornog urednika lista *Spectrum*.¹¹⁹ Vijeće prihvaća obje ostavke. Na istoj sjednici Vijeća pod 7. točkom diskusije čitamo da je dr. Tomislav Ivančić dao ostavku na dužnost stalnog tajnika Pedagoškog tečaja.¹²⁰ Međutim, Fakultetsko vijeće je odugovlačilo s prihvaćanjem ostavke,¹²¹ koju je kasnije ipak prihvatilo.¹²² U nizu ovih ostavki spomenimo i onu dr. Marijana Biškupa na mjesto tajnika Instituta za crkvenu povijest, koju je Vijeće primilo na znanje i prihvatilo.¹²³ Za prodekana je konačno izabran za ak. god. 1978./1979. profesor i kanonik Antun Ivandija.

4.1. Dekan s odgođenim nihil obstat opet kandidat za dekana i odreknuće od dekanske službe za ak. god. 1979./1980.

Dekanski mandat profesora Celestina Tomića obilježen je dijelom, kako smo vidjeli, već na njegovu samom početku različitim ostavkama, počevši od

¹¹⁷ Dopis razjašnjenja red. prof. Tomislava Janka Šagi-Bunića prečasnom dekanatu Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu u vezi s njegovom ostavkom na službi prodekana (spomenuti dopis iz 1978. nije datiran), u: OATJŠB.

¹¹⁸ Usp. Zapisnik I. redovne sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 21. listopada 1978., 3, u: AKBFGZ.

¹¹⁹ Usp. *Isto*. Rebićeva ostavka je uslijedila nakon što je nekoliko mjeseci prije nje veliki kancelar Fakulteta Kuharić poslao Vijeću dopis u kojem upozorava na pisanje *Spectrums* br. 1/1978., koji takvim pisanjem »ne doprinosi ugledu Fakulteta«. Vidi Kuharićev dopis pod brojem 323/78 od 8. VI. 1978., u: AKBFGZ.

¹²⁰ Usp. Zapisnik I. redovne sjednice Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 21. listopada 1978., 6, u: AKBFGZ.

¹²¹ Usp. *Isto*.

¹²² Usp. Zapisnik III. redovne sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta održane 9. prosinca 1978., 1, u: AKBFGZ.

¹²³ Usp. *Isto*, 3.

njegova prvog suradnika, prodekana. Po završetku jednogodišnjeg Tomićeva mandata dana 9. lipnja 1979. godine dekan saziva izbornu sjednicu Fakultetske konferencije na kojoj se bira novi dekan. Već u prvom glasovanju apsolutnom većinom za dekana je za ak. god. 1979./1980. opet, nakon jednogodišnje pauze, bio izabran profesor Tomislav Janko Šagi-Bunić.¹²⁴ On je prihvatio izbor ali »moli da se radi sigurnosti glasanje ponovi«¹²⁵. Izbor nije ponovljen nego je nastala diskusija oko toga kako tumačiti spomenuti Dekret sv. Kongregacije za odgoj. Šagi-Bunić postavlja pitanje da se utvrdi je li izbor valjan ili nije. Ukoliko je valjan »on ga prihvaća ne kao protest, nego kao molbu sv. Kongregaciji da ona odluči«¹²⁶. Nakon što su se svi prisutni složili u tome da se stvar prepusti odluci viših vlasti, dr. Ivandija daje »odvojeno mišljenje« i tvrdi da je izbor nevaljan i da se protivi Dekretu. Uпитani za mišljenje, prisutni profesori kanonskog prava stoje na tome da je izbor valjan. Na II. izornoj sjednici Fakultetske konferencije održanoj nekoliko dana kasnije, 23. lipnja 1979., obavješćuje se da veliki kancelar Fakulteta, nadb. zagrebački »saopćuje da ne potvrđuje izbor dekana«¹²⁷ dr. Šagi-Bunića za ak. god. 1979./1980. Prije nego se prešlo na izbor drugog dekana Šagi-Bunić čita i izjavljuje: »ovime se radi većega dobra Crkve i ovoga Fakulteta odričem svih prava koja slijede iz moga izbora na Fakultetskoj konferenciji od 9. lipnja 1979. kako bi i ova izborna Fakultetska konferencija mogla imati nepobojan legalitet odnosno zakonitost«¹²⁸. Dekan dr. Celestin Tomić zahvaljuje dr. Šagi-Buniću na ovoj žrtvi. Pristupilo se ponovnom izboru pa je za dekana izabran ponovno profesor Tomić, a za prodekana dr. Franjo Cvetan, premda nije bio prisutan na sjednici.

U kontekstu tih unutarfakultetskih napetosti i nesnalaženja spomenimo ovdje zanimljive primjedbe na ta zbivanja koje je profesor Josip Ćurić naveo u svojem pismu isprike što ne može sudjelovati na drugoj spomenutoj izornoj sjednici. Osvrćući se na prvu kaže sljedeće: »Ovdje si dopuštam slobodu [...] krzmanje, s kojim je dekret jedva jedvice Fakultetu 'dostavljen', a i 'ostavka' lanjskog prodekana upravljena Velikom Kancelaru itd. služili su samo tom,

¹²⁴ Vijest o ovom izboru, kao i za prethodne, donosi AKSA, 15. VI. 1979., 5.

¹²⁵ Zapisnik izborne sjednice Fakultetske konferencije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 9. lipnja 1979., 1, u: AKBFZG.

¹²⁶ Isto.

¹²⁷ Zapisnik II. izborne sjednice Fakultetske konferencije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 23. lipnja 1979., 1, u: AKBFZG.

¹²⁸ Isto. Usp. Dopis dr. Tomislava J. Šagi-Bunića Fakultetskoj konferenciji Katoličkog bogoslovnog fakulteta Zagrebu, br. 303/79 od 23. VI. 1979., u: AKBFZG; OATJŠB. Također usp. AKSA, 27. VI. 1979., 4.

da se unaokolo čitave stvari stvori umjetna magla i izazove napetost, koja bi mogla uroditi žalosnim posljedicama.«¹²⁹

4.2. *Drama oko izbora prodekana: čitav semestar Fakultet bez prodekana*

Vrhunac i kulminacija upravne krize na Fakultetu dolazi početkom nove akademske godine 1979./1980. kad se opet moralo birati prodekana jer dr. Cvetan, nakon što je obaviješten da je bio izabran još u ljeto, izbor nije prihvatio, pismeno se zahvalivši na izboru. Na I. sjednici Fakultetske konferencije održane dana 24. studenog 1979. godine ponovno se biralo prodekana, prisutna su bila dvadeset i četiri glasača. U prvom krugu je apsolutnom većinom glasova bio izabran dr. Ivan Golub i moli ga se da izbor prihvati. Dr. Golub je zahvalio na izboru »i ne prihvaća ga«¹³⁰. U drugom krugu glasovanja u trećem pokušaju za prodekana je bio izabran dr. Bajsić, ali »iz crkveno-političkih razloga izbor ne prihvaća«¹³¹. U tom biranju bilo je pet praznih glasovnica. Moralo se tako ponovno pristupiti izboru prodekana. U novom glasovanju dr. Kribl je dobio devet glasova, ali je bilo i deset praznih glasovnica. Dekan proglašuje dr. Kribla izabranim. »Dr. Kribl zahvaljuje na povjerenju, ali ne prihvaća izbor.«¹³² Dekan najavljuje ponovni izbor prodekana. Bilo je prisutno dvadeset i dva glasača. U novom krugu glasovanja dr. Ivandija je dobio sedam glasova, a praznih glasovnica je bilo trinaest. Dekan izjavljuje da je za prodekana izabran dr. Ivandija »koji također ne prihvaća izbor«¹³³. Dakle, četvorica profesora su bila izabrana, zahvalivši se na izboru i ne prihvaćajući ga. Fakultet je bez prodekana. Dekan Tomić obavještava velikog kancelara o upravnoj krizi na Fakultetu.¹³⁴

Prije negoli nastavimo pratiti slučaj mukotrpnog izbora prodekana, spomenimo i činjenicu da je u tako napetoj, mučnoj i neizvjesnoj unutarfakultetskoj atmosferi član profesorskog zbora Šagi-Bunić imenovan dana 31. listopada 1979. godine za dopisnog člana JAZU, kasnije Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU), ostavši doživotno njezin dopisnim članom. To visoko imenovanje svakako potvrđuje činjenicu da Akademija kao najviša

¹²⁹ Josip ĆURIĆ, Isprika za odsutnost na zaključnoj sjednici Fakultetskog vijeća, od 11. lipnja 1979., 1, u: AKBFGZG.

¹³⁰ Zapisnik I. sjednice Fakultetske konferencije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 24. studenoga 1979., 1, u: AKBFGZG.

¹³¹ Isto.

¹³² Isto.

¹³³ Isto.

¹³⁴ Usp. Dopis Dekana prof. dr. Celestina Tomića nadbiskupu Zagrebačkom i velikom kancelaru Fakulteta Franji Kuhariću, br. 527/79, u: AKBFGZG.

znanstvena ustanova jednog društva priznaje i vrednuje znanstveni nivo jednog fakulteta koji službeno i praktično nije član sveučilišne zajednice, a koji se preko svojih profesora uspijeva održati kao takav prepoznatljiv.

Vratimo li se rješavanju krize izbora prodekana, dolazimo do toga da u kriznoj situaciji nadbiskup zagrebački i veliki kancelar Fakulteta u odgovoru na dekanov dopis »moli i zahtjeva da vlč. dr. Josip Kribl prihvati izbor prodekana za ak. godinu 1979./1980.«¹³⁵ Dolazimo i do toga da je na I. sjednicu Profesorskog zbora koja je održana 12. siječnja 1980. došao i veliki kancelar Fakulteta mons. Franjo Kuharić. Veliki kancelar pojašnjava Dekret sv. Kongregacije, te odnos KBF-a i TDKS-a, problem izbora dekana i prodekana. Između ostalog Kuharić je istaknuo: »Sjena koja je od početka počivala na TDKS-u bila je identifikacija sa svećeničkim udruženjima iz godine 1952/53. Mnogi su tvrdili da je TKDS identičan sa svećeničkim udruženjem i da je zato neprihvatljiv. Međutim, izdavačka djelatnost KS se razvila i postigla razinu jedne zapadno-evropske nakladničke kuće. Ona je našoj javnosti dala mnogo korisnoga. Ja sam iznad grupa, srcem sam vezan samo uz Krista i Crkvu, iznad svih razmirica i grupa [...] Kriza se može prebroditi ali u poslušnosti je put spasenja. Makar netko osjetio da je žrtvovan i pogođen, ipak ostaje poslušnost.«¹³⁶ Tjedan dana kasnije veliki kancelar Kuharić piše dekanu Tomiću: »Ta apsurdna situacija da Kat. bogoslovni fakultet u Zagrebu kroz cijeli semestar nije uspio riješiti problem prodekana, sigurno nije u prilog ugledu Fakulteta a posebno pogađa one koji imaju pravo dobiti redovite diplome; ne mogu ih pak dobiti jer je supotpisnik diplome prodekan. [...] Tko je odgovoran za takvu situaciju? Svi moraju ispitati svoju savjest jer su svi suodgovorni i nitko se ne može izuzeti iz te suodgovornosti.«¹³⁷

5. Dekan početka i tijeka reintegracije Fakulteta u Zagrebačko sveučilište 1990./1991.

Kako bi se izbjegli gore naznačeni nesporazumi i napetosti profesor Šagi-Bunić u narednom desetljeću više nije bio biran za dekana. Pad komunističkog sustava (1989.), demokratske promjene i prvi parlamentarni izbori u Republici Hrvatskoj (1990.), početak domovinskog obrambenog rata i proglašenje hrvatske

¹³⁵ Zapisnik III. redovne sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 15. prosinca 1979., 1, u: AKBFGZ.

¹³⁶ Zapisnik I. sjednice Profesorskog zbora Katoličkog bogoslovnog fakulteta održane 12. siječnja 1980. godine, u: AKBFGZ.

¹³⁷ Dopis velikog kancelara (br. 3-VK/80 od 19. siječnja 1980.); br. 24/1980 od 19. I. 1980., u: AKBFGZ.

samostalnosti (1991.) otvaraju novu stranicu u povijesti hrvatskog naroda, pa tako i u povijesti Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. To prijelomno razdoblje označit će i početak vjeronauka u državnim školama koje »više nisu sredstvo ateističkog nazora«¹³⁸, a jednako tako »kršćani u Republici Hrvatskoj slavili su blagdan Božića kako se slavi u svim slobodnim i demokratskim državama svijeta«¹³⁹. Kao član Hrvatskog pagvaškog društva profesor Šagi-Bunić daje podršku formulaciji apela koje je to društvo uputilo s obzirom na političke i društvene promjene pozivajući sve građane Jugoslavije da »nastoje unaprijediti ljudska prava i demokratske slobode, da se uzdrže od primjene sile i da u međusobnim odnosima primjenjuju nenasilje«¹⁴⁰. U tom, opet prijelomnom, razdoblju profesor Šagi-Bunić ponovno će biti izabran za dekana Fakulteta. To će se dogoditi na izornoj sjednici Fakultetske konferencije dana 19. svibnja 1990. godine. U četvrtom krugu glasovanja natpolovičnom većinom za »dekana u novoj akademskoj godini 1990./91. izabran je dr. Tomislav J. Šagi-Bunić«¹⁴¹. Dotadašnji i aktualni dekan dr. Josip Čurić moli novoizabranog dekana da prihvati izbor »s napomenom da smo u prijelomnom vremenu koje stavlja u pitanje i naš odnos prema zagrebačkom Sveučilištu. Novoizabrani dekan dr. Šagi-Bunić zahvaljuje na povjerenju i prihvaća izbor.«¹⁴² Spomenimo ovdje i podatak da je Fakultetu 1990. godine afilirana Vrhbosanska viša teološka škola, a 1991. godine Franjevačka teologija iz Sarajeva. Na samom početku reintegracije, tj. kod uspostavljanja prvih neformalnih kontakata zapravo je bio ondašnji dekan Josip Čurić. Na I. redovitoj sjednici Vijeća KBF-a održanoj 27. listopada 1990. aktualni dekan dr. Josip Čurić priopćuje da »izabranom dekaneu za 1990./91. godinu dr. Tomislavu Janku Šagi-Buniću nije stigao Nihil obstat od Svete Kongregacije«¹⁴³. Na istoj sjednici u prvoj točki priopćenja stoji da »Izvršno vijeće Sabora R. Hrvatske dostavlja Rješenje o proglašenju ništavnim Rješenje Vlade NR Hrvatske o ukidanju Rkt. bogoslovnog fakulteta sveučilišta u Zagrebu broj 1268 od 29. siječnja 1952.«¹⁴⁴. Vijeće prima na znanje tu odluku,

¹³⁸ Marijan OBLAK, Vjeronauk za nove prilike, u: AKSA, 8. X. 1990., prilog 1, 15.

¹³⁹ AKSA, 28. XII. 1990., 1.

¹⁴⁰ Iz 1. točke apela sudionika sastanka u Zagrebu 19. III. 1990. koji je rezultat poticaja Zavoda za filozofiju znanosti i mir JAZU te Hrvatske pagvaške grupe. Članovi su sljedeće godine apel uputili svim međunarodnim pagvaškim prijateljima. Usp. OATJŠB.

¹⁴¹ Zapisnik izborne sjednice Fakultetske konferencije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 19. svibnja 1990., 2, u: AKBFGZG.

¹⁴² *Isto.*

¹⁴³ Zapisnik I. redovite sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 27. listopada 1990., 1, u: AKBFGZG.

¹⁴⁴ *Isto.* Vidi također brojeve 742/90 od 25. VII. 1990. i 742/90 od 1. XIII. 1990., u: AKBFGZG. Rješenje Izvršnog vijeća Sabora Republike Hrvatske, Klasa 602-04/90-01/03, Urbroj

a dr. Šagi-Bunić s tim u vezi primjećuje da je »gore spomenutim Rješenjem ništavna odluka iz godine 1952., i sve diplome Fakulteta izdane poslije tog akta, važeće su«¹⁴⁵. Tada još uvijek aktualni dekan Josip Ćurić upućuje zahvalu tadašnjem predsjedniku Izvršnog vijeća Sabora Stjepanu Mesiću u kojem izražava »zahvalnost što je Izvršno vijeće Sabora uklonilo ljagu, nanesenu kulturnoj i pravnoj povijesti Hrvatske u dalekoj 1952. godini«¹⁴⁶.

Početak reintegracije¹⁴⁷ Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebačko sveučilište početak je i jedne krize međufakultetske suradnje (Ljubljana, Zagreb, Beograd), a na osobiti način dovedena su u pitanje dotadašnja ekumenska nastojanja koja su međufakultetskim simpozijima bila podržavana od 1974. godine pa sve do sada. Početak te krize te početak reintegracije Fakulteta u Sveučilište poklapa se sa Šagi-Bunićevim sedmim po redu dekanškim mandatom. Tema reintegracije Fakulteta bit će stalna tema na svim kasnijim sjednicama Fakultetske konferencije i Fakultetskog vijeća te ono što će obilježiti prve demokratske godine u kojima se našao Fakultet. U tom kontekstu rektor Zagrebačkog sveučilišta profesor Zvonimir Šeparović upućuje pismo dekanu Šagi-Buniću u kojem piše: »Trebamo ispraviti nepravdu koju su nanijeli ovom Sveučilištu, ali još više dičnom Katoličko bogoslovnom fakultetu, jednom od naših utemeljitelja, koji je eto postao i velikom žrtvom u bezumnom vremenu.«¹⁴⁸ U istom dopisu rektor piše da »više ne vidi nikakve zapreke sklapanja ugovora kojim se Katolički bogoslovni fakultet udružuje u Sveučilište«¹⁴⁹. Dva dana prije toga rektor Šeparović u dopisu dekanu Šagi-Buniću u ime Sveučilišta izražava želju: »mi hoćemo u naše krilo Fakultet koji je bio protjeran sa svoga Sveučilišta«¹⁵⁰. U jednom, pak, drugom pozivu

---

5030104–90–3 od 24. srpnja 1990., kojim se proglašava ništavnim Rješenje Vlade Narodne Republike Hrvatske o ukidanju Rkt. bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, broj 1268 od 29. siječnja 1952. Isto Rješenje Vlade Republike Hrvatske vidi pod urednikom: 50301104–90–4 od 30. srpnja 1990. i u: AKBFGZ, br. 742/90 od 1. VIII. 1990.

¹⁴⁵ Zapisnik I. redovite sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 27. listopada 1990., 1.

¹⁴⁶ Dopis zahvale dekana Josipa Ćurića gosp. Stjepanu Mesiću, predsjedniku Izvršnog vijeća Sabora za poništenje Rješenja Vlade NRH (br. 1268. od 29. I. 1952.), br. 742/90 od 26. VII. 1990., 1, u: AKBFGZ.

¹⁴⁷ Svu službenu temeljnu dokumentaciju različitih dopisâ o procesu reintegracije Fakulteta u Sveučilište koje su izmjenjivale sve relevantne državne, crkvene, sveučilišne i fakultetske vlasti u tom procesu može se konzultirati u: Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ (ur.), Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Povijesni pregled, u: *Croatica Christiana periodica*, 17 (1993.) 32, 128–157.

¹⁴⁸ Dopis rektora Zvonimira Šeparovića dekanu Šagi-Buniću (4. XII. 1990.), br. 1191/90 od 6. XII. 1990., 1, u: AKBFGZ; OATJŠB.

¹⁴⁹ Isto.

¹⁵⁰ Isto.

dekanu Šagi-Buniću na sudjelovanje na III. sjednici Znanstveno-nastavnog vijeća Sveučilišta rektor Šeparović piše: »Nastavimo se ponašati kao da ovog nesretnog razdoblja nije ni bilo. Formalnosti ćemo u međuvremenu riješiti.«¹⁵¹ Proces reintegracije Fakulteta u Sveučilište i njegove etape prate i mediji. Dnevna tiskovina *Vjesnik* pod naslovom »Bogoslovija na Sveučilištu« prenosi raspoloženje Znanstveno-nastavnog vijeća Sveučilišta da treba poništiti odluku koju su potpisali Vladimir Bakarić i Miloš Žanko 1952. godine.¹⁵² Šagi-Bunić će isključenje Fakulteta iz sveučilišne zajednice okarakterizirati kao »kulturnu pogrešku«¹⁵³.

U međuvremenu veliki kancelar i kardinal Franjo Kuharić Fakultetu je dostavio Dekret Kongregacije za katolički odgoj »kojim se daje *nilhil obstat* za dekansku službu dru Tomislavu J. Šagi-Buniću«¹⁵⁴. Na II. redovitoj sjednici Vijeća Katoličkoga bogoslovnog fakulteta, 17. studenoga 1990. godine, unutar druge točke »diskusije« tema je: proces reintegracije KBF-a u Zagrebačko sveučilište. Dekan je predložio da se to povjeri komisiji u čijem će sastavu biti: dr. T. J. Šagi-Bunić, dr. J. Ćurić, dr. M. Berljak, mr. S. Večković i dr. J. Kolarić. Dekan Šagi-Bunić je pripomenuo da bi bilo poželjno da »Komisija nešto učini do nastavka sjednice sljedeće subote«¹⁵⁵. Istog dana, ali u 11 sati, održana je I. sjednica Fakultetske konferencije na čijem dnevnom redu nije bilo predviđenih predmeta pa je dekan Šagi-Bunić izvijestio o sadašnjem stanju odnosa Katoličkoga bogoslovnog fakulteta i Zagrebačkog sveučilišta. Dekan je ponovno podsjetio da je sadašnjom odlukom hrvatske Vlade nekadašnja odluka komunističke Vlade iz 1952. godine proglašena ništetnom, a ne samo da je ukinuta ili stavljena izvan snage. Ova sadašnja odluka Vlade znači da ona odluka nije bila valjana, pa Fakultet ima sva prava koja je tada imao te da su njegovi akti u međuvremenu valjani. U zapisniku s te sjednice, među ostalim, čitamo da je »Vlada Republike Hrvatske povjerila nadležnom ministarstvu da utanači modalitete faktičnog potpunog uključenja«¹⁵⁶.

¹⁵¹ Dopis rektora Zvonimira Šeparovića dekanu Šagi-Buniću, 1.

¹⁵² Usp. *Vjesnik*, 9. V. 1990., 7.

¹⁵³ Tomislav Janko ŠAGI-BUNIĆ: Gdje je mjesto Katoličko bogoslovnom fakultetu i Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u okviru Zagrebačkog sveučilišta, radio-emisija Omladinskog radija 101 iz Zagreba, u: AKSA, 22. VI. 1990., prilog 1, 15.

¹⁵⁴ Zapisnik II. redovite sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 17. studenoga 1990., 1, u: AKBFZG. Vidi također Kuharićev dopis br. 1073/90 od 7. studenoga 1990., u: AKBFZG.

¹⁵⁵ Zapisnik II. redovite sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 17. studenoga 1990., 2.

¹⁵⁶ Zapisnik I. sjednice Fakultetske konferencije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 17. studenoga 1990., 1, u: AKBFZG.

Prema novinskim vijestima, *Vjesnik* od 22. studenoga 1990. godine Znanstveno-nastavno vijeće Sveučilišta zatražilo je brzu intervenciju države da se KBF počne tretirati sastavnim dijelom sustava visokog obrazovanja u Hrvatskoj. Dekan Šagi-Bunić je zamolio Vijeće da u smislu orijentacije za rad Komisije Fakulteta prihvati sljedeće: »1. Komisija će proučavati odnosne materijale da pripravi konkretne prijedloge; 2. Ukoliko bude hitno trebalo postupati, poslat će se službeno na Ministarstvo i na Sveučilište naš postojeći Statut da budemo na temelju njega načelno prihvaćeni; Zamolit ćemo Ministarstvo i Sveučilište da oni odrede nekog pravnika ili drugog stručnjaka sa svoje strane koji će proučiti naš Statut, pa ako se nađe nešto sporno, to ćemo rješavati u međusobnom dijalogu, konzultirajući se također s nadležnim crkvenim vlastima i poštujući njihovu kompetenciju.«¹⁵⁷ Vijeće je taj prijedlog dekana jednoglasno prihvatilo i tako je zacrtan put reintegracije Fakulteta u Sveučilište.

Na III. redovnoj sjednici Vijeća KBF-a održanoj dana 15. prosinca 1990. godine pod petom točkom diskusije dolazimo do trenutka kad prof. dr. Zvonimir Šeparović, rektor Sveučilišta upućuje poziv na sklapanje ugovora kojim se Katolički bogoslovni fakultet udružuje u Sveučilište.¹⁵⁸ Vijeće prima na znanje poziv a dekan Šagi-Bunić čita predstavku koju je sastavio uz konzultiranje članova Komisije. Tekst predstavke je »jednoglasno prihvaćen s time da se Dekana ovlastilo za stilsko usavršavanje teksta«¹⁵⁹. Dekan je odmah predložio »da se Rektoratu Sveučilišta uputi predstavka kojom predlažemo da nas se na temelju našeg Statuta iz 1974. godine odmah uključe u Sveučilište, a eventualni će se problemi rješavati u hodu«¹⁶⁰. U tom smislu je dva dana kasnije dekan Šagi-Bunić predsjedništvu Sveučilišta u Zagrebu poslao prijedlog i predstavku KBF-a za uključivanje u Sveučilište u Zagrebu. U tom Prijedlogu se, među ostalim, kaže da »je uputno i za opće dobro korisno da se uključenje Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu u Sveučilište u Zagrebu bez daljnjeg odugovlačenja sprovede. Pri tom sprovođenju mislimo da treba polaziti od faktične realnosti uvažavajući sva na realitetima osnovana i tako povijesno stečena prava.«¹⁶¹

¹⁵⁷ Zapisnik II. redovite sjednice nastavka Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 24. studenoga 1990., 4, u: AKBFGZ.

¹⁵⁸ Usp. Zapisnik III. redovite sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu održane 15. prosinca 1990., 3, u: AKBFGZ.

¹⁵⁹ *Isto.*

¹⁶⁰ *Isto.*

¹⁶¹ Usp. Prijedlog Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu za uključivanje u Sveučilište u Zagrebu visoko uvažavanom Predsjedništvu Sveučilišta u Zagrebu, br. 1232/90 od 17. XII. 1990., u: AKBFGZ.

5.1. Katolički bogoslovni fakultet – članica Sveučilišta u Zagrebu

Daljnji tijek reintegracijskog postupka vodi nas prema njegovoj svojevrsnoj kulminaciji kad će Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu biti proglašen članicom Zagrebačkog sveučilišta u neprekidnom trajanju. Preskačemo brojne dopise koje su svaka strana slale jedna drugoj i dolazimo do VI. redovne sjednice Vijeća KBF-a kad će dekan Šagi-Bunić u prvoj točki priopćenja proglasiti odluku Skupštine Sveučilišta u Zagrebu s njihove prve sjednice od 26. veljače 1991. godine, kojom se utvrđuje da je »Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu članica Sveučilišta u Zagrebu, i to u neprekinutom trajanju od osnutka Sveučilišta do danas«¹⁶². Vijeće KBF-a je odluku primilo na znanje s općim zadovoljstvom. Uslijedili su potom brojni dopisi dekana mjerodavnim crkvenim, državnim, sveučilišnim i drugim nadležnim tijelima za pravno reguliranje i u život sprovedene gornje odluke.¹⁶³

Daljnji reintegracijski proces se odvijao u smjeru izrade nacрта ugovora između Fakulteta i Sveučilišta. Svi dopisi išli su preko velikog kancelara, nuncija i Svete Kongregacije za katolički odgoj u Vatikanu. Dekan Šagi-Bunić sudjeluje u izradi nacрта koji će biti konačno potpisan tek 1996. godine. Na II. redovnoj sjednici Znanstveno-nastavnog vijeća KBF-a u prosincu 1991. godine u petoj točki diskusije dekan Šagi-Bunić je iznio prijedlog nacрта Ugovora KBF-a sa Sveučilištem. Svi napori za uključivanje Fakulteta u Sveučilište urodit će, među ostalim, i time da će se položaj KBF-a unutar Sveučilišta naći i u novodonesenom *Zakonu o visokim učilištima*.¹⁶⁴ A još prije toga uvjete upisa za KBF u novoj akademskoj godini 1991./1992. donose prvi put dnevne novine.¹⁶⁵

5.2. Umorni i bolesni dekan te osmi dekanski mandat: 1991./1992.

U punom jeku izbijanja ratnog sukoba u Hrvatskoj, u proljeće 1991. godine, kad je obrambeni Domovinski rat postajao sve izglednijim raspletom rješenja

¹⁶² Zapisnik VI. redovne sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održane 16. ožujka 1991., 1, u: AKBFZG. U obrazloženju Odluke Znanstveno-nastavnog vijeća Sveučilišta u Zagrebu stoji, među ostalim, konstatacija »da ovaj Fakultet nije nikada ukinut, unatoč spomenutom Rješenju Vlade NR Hrvatske iz 1952.« Usp. dokument br. 276/2/91 od 12. III. 1991., u: AKBFZG. Vijest o dotičnoj Odluci Skupštine Sveučilišta vidi i u: *Večernji list*, 27. II. 1991.; AKSA, 1. III. 1991., 1, 10–11. Nacrt spomenute Odluke u rukopisnom obliku sastavio je tajnik Skupštine Sveučilišta u Zagrebu Marijan Perković. Navedena dokumentacija nalazi se i u OATJŠB.

¹⁶³ O nekim detaljima tijeka reintegracijskog postupka vidi u: Nedjeljko PINTARIĆ, KBF u sklopu zagrebačkog sveučilišta, u: *Spectrum*, 24 (1991.) 1, 50–57. Vidi također intervju s tadašnjim predsjednikom Skupštine Sveučilišta prof. Jurom Radićem, koji je vodio Nedjeljko Pintarić, u: *Spectrum*, 24 (1991.) 1, 57–61.

¹⁶⁴ Tekst spomenutog Zakona vidi u: *Narodne novine*, br. 96/1993., čl. 18. i 149.

¹⁶⁵ Usp. *Vjesnik*, 18. V. 1991., 11.

položaja Hrvatske unutar jugoslavenske konfederacije te u punom jeku reintegracije Fakulteta u Zagrebačko sveučilište dekan Šagi-Bunić saziva izbornu sjednicu Fakultetske konferencije dana 11. svibnja 1991. godine na kojoj se biralo dekana za akademsku godinu 1991./1992. U drugom krugu glasovanja opet je izabran za dekana. Na IX. redovitoj sjednici održanoj 28. lipnja 1991. predložio je da Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu dađe Izjavu povodom događaja u zemlji.¹⁶⁶ Izjava, koju potpisuje dekan Šagi-Bunić, dana je nekoliko mjeseci kasnije i poslana na četrdeset adresa vladâ Europe i svijeta. U Izjavi profesori KBF-a, među ostalim, traže od vladâ da »u ime europske humanističke i civilizacijske baštine, te u ime genocidu izloženog hrvatskog naroda i ostalih građana Hrvatske, efikasnim mjerama zaustave nastavak krvoprolića u Hrvatskoj«¹⁶⁷.

Nekoliko mjeseci kasnije dekan Šagi-Bunić dana 6. veljače 1992. godine upućuje prodekanu dr. Jurju Kolariću dopis u kojem ga obavještava »da se njegovo zdravstveno stanje osjetno pogoršava i osjeća da ne može više kako treba obavljati dužnost dekana Fakulteta. Mnogo je stvari zaostalo u rješavanju, posebno u sprovedbi promocija i novih imenovanja.«¹⁶⁸ Pozivajući se na Statut Fakulteta, čl. 15 § 3, a u vezi i u duhu čl. 15 § 5, moli prodekana Kolarića da »od 10. 2. 1992. preuzme sve poslove dekanske službe do kraja ak. god. 1991. – 92. [...] Ako Vam budu potrebne kakve konzultacije spreman sam Vam u tome pomoći.«¹⁶⁹ Dekanova molba se razmatrala na III. sjednici Znanstveno-nastavnog vijeća u prvoj točki diskusije. Nakon čitanja i obrazlaganja svoje odluke, prodekan Kolarić smatra neprikladnim da se u sredini akademske godine učini tako značajna promjena. Iz diskusije je postalo razvidno da bi bilo najbolje rješenje koje predlaže dekan a to je »da će on završiti postupak sprovođenja profesorskih promocija dok će prodekan potpisivati sve ostale dokumente kao v.d. dekana«¹⁷⁰. Bez obzira na dob, dekan na odlasku, jedno vrijeme je, u proljeće 1992., obnašao i službu predsjedatelja Hrvatskog udruženja za društvene i humanističke znanosti. U tom je trenutku navršio 69 godina i ušao u 70. godinu života. Na sjednici Fakultetske konferencije dekan Šagi-

¹⁶⁶ Usp. Zapisnik nastavka IX. redovite sjednice Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održane 28. lipnja 1991., 1–2, u: AKBFGZ.

¹⁶⁷ Usp. Tekst Izjave br. 1747/91 od 23. XI. 1991., u: AKBFGZ. U prilogu se nalaze i adrese svih onih kojima je ovaj apel bio poslan. Izjavu pod naslovom »Zaustavite krvoproliće« prenio je i *Večernji list*, 24. XI. 1991., 2.

¹⁶⁸ Usp. Dopis dekana Šagi-Bunića veleučenom gospodinu dr. Jurju Kolariću, prodekanu KBF-a Sveučilišta u Zagrebu od 6. II. 1992., br. 01–37/1–1992., u: AKBFGZ.

¹⁶⁹ *Isto*.

¹⁷⁰ Zapisnik III. redovne sjednice Znanstveno-nastavnog vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održane 15. veljače 1992., 1, u: AKBFGZ.

-Bunić zamolio je da se izabere i novi prodekan budući da on svršetkom te akademske godine ide u mirovinu.

Zaključak

U prvom tisućljeću svojeg postojanja zajednica Kristovih učenika i učenica prošla je kroz sve modele odnosâ koji se uopće u povijesti mogu pojaviti kad je u pitanju odnos državne vlasti prema kršćanima: progon, odbacivanje, neutralnost, ravnodušnost, pokušaji potčinjavanja državnoj politici, tolerancija, favoriziranje, privilegiranje i zaštita. Komunistička vlast u Hrvatskoj i u drugim jugoslavenskim republikama ispočetka je upotrijebila model progona, kasnije pokušavala primijeniti različite modele potčinjavanja Crkve državnoj politici, da bi kasnije prevladao model tolerancije, premda drugi model vjerojatno nikad nije bio posve iščeznuo iz svijesti pojedinih komunista. Upravo u toj fazi »smekšavanja« državnog režima prema zajednici Kristovih učenika i učenica te u fazi daljnjeg razvoja samoupravnog socijalizma u smjeru dijaloga i tolerancije započinje prvi dekanski mandat profesora Šagi-Bunića i ta faza potrajat će sve do konačnog pada komunističke ideologije. Minimalni prostor koji se tu počeo otvarati dekan Šagi-Bunić je maksimalno prepoznao i iskoristio za afirmaciju i promociju Fakulteta te teološke znanosti vođen »koncilskim duhom« ali i modelima koji su u Crkvi već u ranijim epohama prvog tisućljeća bili isprobani kada se radilo o analognim situacijama međusobnih zategnutosti između države i Crkve. Dekanova »koncilska politika« dijaloga vidljiva je u čitavu njegovu djelovanju koje smo u ovom radu istražili i prikazali kako na Fakultetu tako i izvan njega. Iz izloženoga, a i iz općepoznate činjenice da je profesor Šagi-Bunić vrstan poznavatelj patrističke baštine, vidljivo je i to da on kao dekan nije slijedio model potpunog odvajanja Crkve i države, kakvog je nekoć, primjerice, zacrtao pravnik Tertulijan (III. st.), a upravo će po takvu modelu Katolički bogoslovni fakultet 1952. godine biti nezakonito i isključen iz sveučilišne zajednice. On je radije slijedio model koji favorizira slaganje i suradnju Crkve i države preko dijaloga, ako i kad je to ikako bilo moguće (Meliton iz Sarda i Poslanica Diognetu, II. st.), tj. ukoliko time ne bi nastala opasnost ugrožavanja poklada vjere. Na takav stari i isprobani model vratio se i preporučio ga Drugi vatikanski koncil (1962. – 1965.).

Isječak povijesti koju smo istražili i prikazali ponegdje u širem a ponegdje u užem opsegu pokazuje nam da je profesor i dekan Šagi-Bunić bio svestrano angažiran kako na fakultetskom tako i na društvenom, kulturnom i crkvenom polju djelovanja. Važne i odgovorne crkvene službe, koje je ponekad paralelno

obnašao sa službom dekana Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, bile su mu uvijek poticaj za nove i svježije inicijative. Ponekad uz značajne poteškoće, osobito kroz prvih šest dekanskih mandata, traži, krči i otvara nove putove sve većeg razumijevanja između crkvene visokoobrazovne institucije Fakulteta i institucijâ društva te njihova uzajamnog uvažavanja, priznavanja i suradnje, poštujući međusobnu autonomiju.

Smijemo na kraju zaključiti i to da je dekan Šagi-Bunić, ostavši dosljedan dijaloškom načelu, izbjegao nezdrave fanatizme, fundamentalizme, radikalizme i separatizme koji su bili naslijeđeni i duboko ukorijenjeni na ovim našim prostorima bez obzira odakle oni dolazili. Nema sumnje da je takav pristup bio koristan i potreban u kontekstu istraženih i prikazanih događaja kako bi se, među ostalim, Fakultet očuvao od daljnje akademske i znanstvene distance u odnosu na Sveučilište i Akademiju znanosti i umjetnosti. Katkad kroz pokoji nespornost i trzavicu koji su se u jednom dijelu njegove dekanske povijesti pojavili uspijeva nametnuti dijaloški, popustljivi, pomirljivi i uravnoteženi ton. Poljuljane osobne odnose na Fakultetu ispunjene u pojedinim dijelovima njegove dekanske službe različitim oblicima i stupnjevima nepovjerenja i sumnjičenja prevladavao je kreativnim i radnim zanosom ostavljajući, smatramo, tako budućim generacijama paradigmatičke kriterije, tragove i putokaze.

Summary

THE DEAN'S OFFICE OF T. J. ŠAGI-BUNIĆ IN THE UNIVERSITY, SOCIAL, AND ECCLESIAL CONTEXT

Anto BARIŠIĆ

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
anto@kapucini.hr

On the basis of original archival materials that have not been researched until now, in this article the author presents more clearly the position and role of the dean of the Catholic Faculty of Theology of the University of Zagreb (KBF), Tomislav Janko Šagi-Bunić. Šagi-Bunić held that office, at the KBF, but also at the level of the Church, the University and society, as well as their mutual relations, for eight mandates. The article has been divided in a few mutually related parts that analyse systematically on individual dean's mandates through which the author followed activities of the

dean Šagi-Bunić at the Faculty and outside of it. At one point a peritus at the Second Vatican Council, professor Šagi-Bunić as a dean showed extremely conciliar and dialogical sensibility, openness, and availability both for the conservative and for the progressive streams within the Faculty, in society, and in the Church. In this article the author reached the conclusion that dean Šagi-Bunić was always led by the principle of dialogue that was necessary, especially in sometimes very complex relations within the Faculty (resignations and the management crisis) and in relation of the Faculty towards the University (distance and re-integration).

Keywords: *Tomislav Janko Šagi-Bunić, Catholic Faculty of Theology of the University of Zagreb, professor, dean, the University, the Church, society.*